

Årsmelding 2009

©SIRUS
Oslo 2010
ISBN 978-82-7171-343-0 (trykt)
ISBN 978-82-7171-344-7 (pdf)

SIRUS
P.b. 565 Sentrum
0105 Oslo
Besøksadresse: Øvre Slottsgate 2B
Telefon: 22 34 04 00
Fax: 22 34 04 01
E-post: sirus@sirus.no
www.sirus.no

Design og grafisk produksjon:
07 Gruppen 2010, www.07.no

Innhold

Forord	4
1 Innledning	6
2 Personalet	8
3 Forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet	11
3.1 Gruppe for alkoholforskning	12
3.2 Gruppe for narkotikaforskning	13
3.3 Gruppe for tobakksforskning	15
3.4 EMCDDA – Focal Point funksjonen	16
4 Publikasjoner	18
4.1 Bøker og forskningsrapporter	18
4.2 Vitenskapelige artikler og bokkapitler	19
4.3 Dokumentasjon	22
4.4 Populærartikler, debattinnlegg, bokanmeldelser	22
5 Formidling	25
5.1 Publikasjoner	25
5.2 Nettsted	26
5.3 SIRUS-biblioteket	27
5.4 Media	28
5.5 Nye formidlingskanaler	29
5.6 Fagmøter	29
5.7 Foredrag og annen formidling	31
6 Medarbeidernes øvrige virksomhet	32
6.1 Foredag	32
6.2 Undervisning og veiledning	38
6.3 Konsulentarbeid, komité og styreverv	39
6.4 Internasjonalt samarbeid utenom EMCDDA	43
7 Instituttets fagråd	45
8 Instituttets økonomi	47
8.1 Inntekter	47
8.2 Utgifter	49
8.3 Regnskapet	50
8.4 Administrative saker	50
8.5 Maskiner og utstyr	51

Forord

Vi vil også i år følge opp tradisjonen med å benytte forordet til å vise bredden i vår formidlingsvirksomhet, som spenner fra publisering i internasjonale tidsskrifter til deltagelse i det hjemlige ordskiftet på rusmiddelfeltet.

Oppsummeringen av SIRUS' undersøkelser om bruk av rusmidler blant ungdom fra 15–20 år fra 1968 til 2008 var den publikasjonen fra instituttet som fikk størst oppmerksomhet i 2009. Det var særlig to aspekter som ble trukket fram i media: halvering i bruk av cannabis siden årtusenskiftet og at flere ungdom reagerer på andres fyll. I denne gruppa har det vært en nedgang fra i underkant av 20 prosent til i overkant av 10 prosent som har brukt cannabis på landsbasis, og fra i underkant av 30 prosent til i underkant av 20 prosent i Oslo. Det var også nedgang når det gjaldt bruk av amfetamin og ecstasy, men ikke for kokain. Andelen unge som har vært beruset eller har hatt negative opplevelser som følge av alkoholbruk er lavere enn før. Men samtidig er det flere unge som mener vennene drikker for mye. Dette kan tyde på endrede holdninger blant ungdom, der bruk av alkohol er mindre akseptert nå enn for ti år siden.

En annen mye omtalt rapport viser at kvinner relativt sett har økt sitt alkoholforbruk mer enn menn, men at menn fortsatt drikker over dobbelt så mye som kvinner. Rapporten, som er basert på data fra fire ulike spørreundersøkelser, viser at alkoholforbruket er størst blant kvinner under 30 år. Andelen kvinner mellom 20 og 30 år som har vært beruset mer enn 50 ganger har økt fra 35 prosent i 1998 til 47 prosent i 2006. Blant unge menn har den tilsvarende andelen ligget stabilt på ca. 65 prosent.

Konsekvensene av menns alkoholforbruk ble vist i en studie av sammenhengen mellom alkoholforbruk og sykefravær. En økning i alkoholforbruket på én liter ren alkohol per innbygger fører til 13 prosent økning i sykefraværet blant menn. Alkohol hadde derimot ingen signifikant betydning for sykefraværet blant kvinner. Og det er forbruk av brennevin som virker inn på sykefraværet blant menn.

For første gang er det gjort en beregning av hvor mye heroin som brukes årlig i Norge. På basis av beregnet antall brukere og mengde heroin disse bruker i løpet av året, har SIRUS kommet fram til at det årlige forbruket av heroin i perioden 2006–2008 var om lag 1500 kilo. Det er en nedgang fra rundt 2000 kilo i årene 2000–2002. Nedgangen skyldes i all hovedsak en reduksjon i antall problembrukere i Norge. Tollvesenets og politiets samlede beslag av heroin utgjorde i gjennomsnitt fire prosent av det beregnede årsforbruket i perioden 2000–2008. Andelen som beslaglegges i Norge er på samme nivå som i andre land.

På slutten av året ble det satt i gang debatt om en mulig avkriminalisering av narkotika etter at sosiologiprofessor Willy Pedersen i et innlegg i Morgenbladet tok til orde for å legalisere cannabis. Flere forskere fra SIRUS deltok i debatten, og i Morgenbladet ble instituttet bl.a. kritisert for ikke å ha vært aktiv når det gjaldt ulike sider ved narkotikapolitikken generelt og cannabispolitikken spesielt.

Økningen i bruk av snus er et tema som vekker stor offentlig interesse på tobakksfeltet. Tallene i Rusmidler i Norge viste at det for første gang selges mer snus enn rulletobakk i landet. I en SIRUS-rapport ble det tatt til orde for å få de mest innbitte røykerne over på snus eller andre skadereduserende nikotinprodukter. Det ble argumentert for at man må bli mer opptatt av å bekjempe sykdommer enn tobakken. Snus er 90 prosent mindre helsefarlig enn røyk, og er det eneste nikotinproduktet som kan konkurrere med sigaretter. Helsedirektoratet er ikke fremmed for tanken, og sier ja til at fastleger, tannleger og annet helsepersonell kan anbefale helseskadelig snus for innbitte røykere. De mener imidlertid at det mangler god dokumentasjon på at snus som røykesluttstrategi sterkt vil bidra til å redusere røyking.

SIRUS har i samarbeid med HEMIL-senteret evaluert myndighetenes samlede innsats mot tobakksskadene for perioden 2003–2007. Sluttevalueringen viser at nedgangen i røyking har økt kraftigere etter at arbeidet med tobakkskader ble intensivert. Etter 2003 er røykeloven blitt innført, og det har vært gjennomført flere massekampanjer. Det pekes også på at tiltakene har kommet i en tid da røyking generelt har gått av moten og på mange måter blitt «harryfisert». Det er blant ungdom at den største endringen har skjedd. Blant elever i ungdomsskolen skjedde det en halvering, fra 10 til 5 prosent daglig røykere fra 2000 til 2005.

SIRUS-forskere har ved flere anledninger pekt på at det er reguleringer av pris og tilgjengelighet som har best effekt for å begrense ungdoms forbruk av rusmidler og forebygge skader. Omfattende internasjonal forskning viser at skolebaserte forebyggingsprogrammer ikke har hatt den ønskede effekten. Samtidig har SIRUS-forskere tatt til orde for å styrke den faktaorienterte undervisningen om temaet.

Jeg vil ellers takke alle ansatte ved instituttet og medlemmene i fagrådet for god innsats i 2009.

Oslo, 1. mars 2010
Jostein Rise
direktør

1 Innledning

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) ble opprettet i 2001 ved en sammenslåing av Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning (SIFA) og dokumentasjonsseksjonen og biblioteket i Rusmiddeldirektoratet. Fra 2002 omfatter forskningsområdet også tobakk. Instituttet er i tillegg nasjonalt kontaktpunkt for EUs narkotikaovervåkingscenter EMCDDA.

I vedtektene, fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet i 2000, § 1, heter det om instituttets formål:

«Statens institutt for rusmiddelforskning er en forskningsfaglig selvstendig institusjon som har som formål å utføre forskning som kan bidra til økt kunnskap omkring bruk og misbruk av rusmidler og andre avhengighetsskapende midler, med særlig vekt på samfunnsvitenskapelige problemstillinger.»

Instituttet skal:

- Kartlegge sosiale og helsemessige skadevirkninger som bruken av rusmidler fører til, problemenes årsaker og hvordan disse skal kunne løses eller reduseres gjennom offentlig og privat innsats
- Bidra med kunnskap av betydning for arbeidet med å forebygge misbruk av rusmidler
- Kartlegge virkninger av eksisterende ordninger og muligheter for forbedringer
- Vurdere sammenhenger og mulige tiltak på tvers av gjeldende inndeling i forvaltningssektorer og nivåer
- Sikre at kunnskap gjøres tilgjengelig

Dette fastsetter rammen for instituttets virksomhet. For det første avgrenses virksomhetens art. Instituttets formål er å drive forskningsbasert kunnskapsproduksjon og -formidling. Hovedsakelig vil dette være av samfunnsvitenskapelig karakter. Klinisk og/eller biomedisinsk forskning faller i utgangspunktet utenfor instituttets forpliktelser.

For det andre avgrenses også området for virksomheten. Mandatet er primært knyttet til rusmidler, jf. de mer detaljerte forpliktelser som fastsettes i annet ledd. Vedtektene sikter her først og fremst til alkohol og narkotika, men etter at en gruppe tobakksforskere ble overført fra Folkehelse i forbindelse med reorganiseringen av den sentrale sosial- og helseforvaltningen, omfatter primærområdet også tobakksforskning. Vedtektene åpner imidlertid også opp for virksomhet knyttet til andre avhengighetsskapende midler og atferdsformer, som f.eks. pengespill og pengespillproblemer og legalt forskrevne legemidler. I tråd med dette er det satt i gang prosjekter omkring pengespill og pengespillproblemer.

I vedtektenes § 2 om instituttets oppgaver heter det i første ledd:

«Instituttet skal ha forskning som sin primæraktivitet. For å sikre kunnskapsspredning og tilgjengelighet til forskningsresultater, statistikk og fagmateriale for viktige målgrupper, skal instituttet også ha dokumentasjon, formidling og faktainformasjon som viktige oppgaver. Som ledd i dette skal instituttet ha et nasjonalt kompetansebibliotek for rusmiddelspørsmål.»

Instituttet er altså ikke et rent forskningsinstitutt, selv om forskningsvirksomheten utgjør kjerneområdet. Instituttets tobakksforskning har imidlertid en mer begrenset rekkevidde. Denne omfatter ikke tilsvarende dokumentasjonsoppgaver som hva gjelder alkohol og narkotika, da dette i varetas av Helsedirektoratet. Instituttet har heller ikke dokumentasjonsansvar med hensyn til pengespill og pengespillproblemer.

Hovedmålene for virksomheten kan med andre ord formuleres slik:

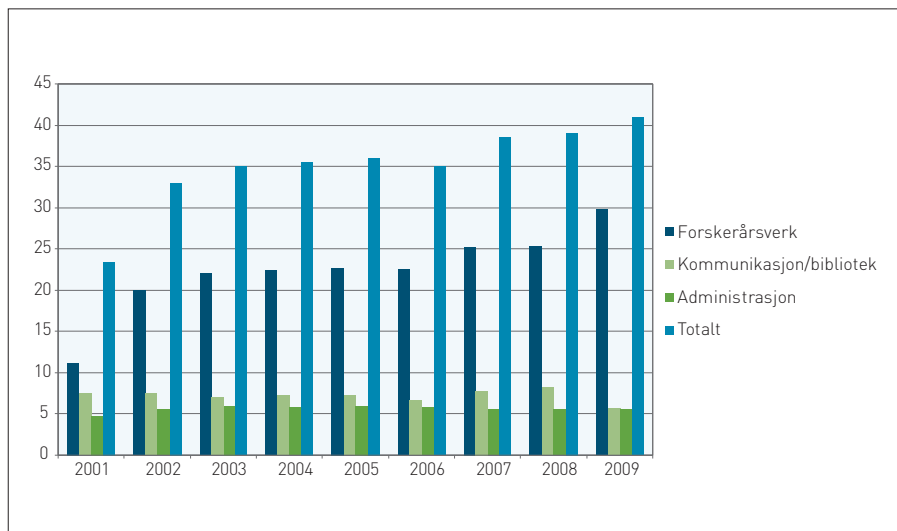
- Drive forskning av faglig høy kvalitet på rusmiddelfeltet og tilstøtende områder
- Fremskaffe relevant dokumentasjon knyttet til alkohol og narkotika
- Formidle eksisterende kunnskap til viktige brukergrupper

Instituttet er en selvstendig institusjon som frem til 31.12.2005 lå under det daværende Arbeids- og sosialdepartementet, men ble fra 1.1.2006 overført til Helse- og omsorgsdepartementet. Instituttet ledes av en direktør ansatt på åremål. Fra 2005 er det tidligere styret avløst av et fagråd på 8 medlemmer, oppnevnt av overordnet departement.

2 Personalet

I 2009 hadde SIRUS ca. 41 årsverk. Disse var fordelt på 29,8 årsverk til vitenskapelig arbeid (forskere, stipendiater, forskningsmedarbeidere o.l.), 5,7 årsverk til informasjons- og bibliotekfunksjonen og 5,5 årsverk til administrasjon – inkl. direktørstillingen. Utviklingen i antall årsverk framgår av figur 1.

Figur 1. Antall årsverk.

De fleste av de fast ansatte forskerne har kompetanse på minst doktorgradsnivå. Fem ansatte har arbeidet mot en doktorgrad. De ansatte i 2009 har vært:

Faste stillinger:

Direktør:

Jostein Rise, dr.philos.

Forskningsledere:

(midl. funksjon)

Karl Erik Lund, dr.polit.

Ingeborg Rossow, dr.philos (t.o.m. 31.07.09)

Astrid Skretting, cand.sociol.

Forskere:	Ellen J. Amundsen, dr.philos. Bergljot Baklien, cand.sociol. Anne Line Bretteville-Jensen, dr.polit. Øyvind Horverak, cand.oecon. Ingeborg Lund, cand.polit. Inger Synnøve Moan, dr.polit. Sturla Nordlund, cand.real. Peter Nygaard, Ph.D (t.o.m. 27.07.09) Hilde Pape, dr.psychol. Edle Ravndal, dr.philos. (t.o.m. 28.02.09) Janne Scheffels, dr.polit. Elisabet E. Storvoll, dr.polit. Gunnar Sæbø, dr.polit. Einar Ødegård, mag.art.
Seniorrådgivere:	Odd Hordvin, sosionom Grethe Lauritzen, cand.polit. Jorunn Moen, bibliotekar
Rådgivere:	Anders Bryhni, cand.polit. Hege C. Lauritzen, cand.polit. (permisjon fra 01.12.08) Marianne Lund, cand.polit. Øystein Skjælaaen, cand.polit. (f.o.m. 16.03.09) Marit Edland-Gryt, master i sosiologi (f.o.m. 15.04.09)
Informasjonssjef:	Christian Lund, cand.philol.
Administrasjonssjef:	Inger Lill Søberg, cand.mag. (t.o.m. 31.07.09) Benedicte Angell, cand.mag. (f.o.m. 01.08.09)
Seniorkonsulenter:	Tove Sophie Hoff Nielsen (t.o.m.31.10.09) Jorunn A. Hannasvik (førstekonsulent t.o.m. 31.07.09) Anne Johanson (førstekonsulent t.o.m. 31.07.09)
Konsulent:	Nada Halabi
Hovedbibliotekar:	Johanne Longva
Spesialbibliotekar:	Beate Henriksen
Spesialbibliotekar:	Linda Solheim (f.o.m.17.08.09)
Bibliotekar:	Hege Ørbeck Sørheim (50 %, i permisjon)
Midlertidige stillinger:	
Forskere:	Thor Norström, fil.dr. (Ph.D) (20 %) Willy Pedersen, dr.philos. (20 %)

	Peter Nygaard, Ph.D (30 % f.o.m. 28.07.09)
	Astrid Skatvedt, Ph.D (f.o.m. 17.08.09)
	Hans Olav Melberg, Ph.D (20 % f.o.m. 01.11.09)
	Elisabeth Kvaavik, Ph.D (f.o.m. 01.12.09)
Stipendiater:	Elin K. Bye, cand.polit.
	Marianne Hansen, cand.psychol.
	Elisabeth Larsen, cand.polit.
	Mette I. Snertingdal, cand.polit.
	Tord Finne Vedøy, master i sosiologi (f.o.m. 15.01.09)
Rådgivere:	Eva Hausken, klinisk sosionom
	Hilgunn Olsen, cand.polit.
	Unni Krogh, cand.philol. (f.o.m. 24.08.09)
Førstekonsulent:	Tord Finne Vedøy, master i sosiologi (t.o.m. 14.01.09)

Pensjonist (tidligere forsker) Ragnar Hauge er fortsatt tilknyttet instituttet gjennom arbeid med enkelte prosjekter.

Likestilling, jf. likestillingslovens § 1a

Det var pr. 31.12.09 30 kvinner og 11 menn ved instituttet, altså en kvinneandel på 73 % (ekskl. tre forskere i 20 % stilling, og en forsker i 30 % stilling, alle menn).

Stillingsgruppene ved SIRUS er inndelt i a) lederstillinger, b) forsker- og stipendiatstillinger, forskningsmedarbeidere og dokumentasjonsstillinger, og c) teknisk-administrative stillinger.

I stillingsgruppe b) var det 25 kvinner og 10 menn, mens det i de teknisk-administrative stillingene var fire kvinner. De faste lederstillingene var besatt av to menn og en kvinne. F.o.m. mars 2006 har tre av forskerne innehatt en midlertidig funksjon som forskningsleder. Disse er i omtalen nedenfor regnet med blant forskerne (med sine ordinære forskerlønninger – lønnstillegget de har for sin lederfunksjon er dermed ikke inkludert i denne statistikken). Fra august 2009 fratradte en av forskningslederne, og direktøren overtok dette lederansvaret.

Det gjennomsnittlige lønnsnivået for kvinnene i stillingsgruppe b) tilsvarte pr. 31.12.09 statsregulativets lønnstrinn 59 og for mennene lønnstrinn 63. Dette kan relateres til en høyere snittalder og kompetanse blant mennene. Ser man på de rene forskerstillingene, lå gjennomsnittet for både kvinner og menn på lønnstrinn 66. Stipendiatene og forskningsmedarbeiderne lå i snitt på lønnstrinn 53 (gjelder i hovedsak kvinner; i denne gruppen var det kun to menn). Bibliotekarene hadde i snitt lønnstrinn 51,5 og medarbeiderne i de teknisk-administrative stillingene lønnstrinn 48 (ingen menn blant bibliotekarene).

I SIRUS' lokale tilpasningsavtale til Hovedavtalen i staten, er det nevnt ulike likestillingstiltak, bl.a. kjønnsnøytrale kriterier for lønnsfastsettelse og at kvinner skal gis samme mulighet som menn til å arbeide med kvalifiserende arbeidsoppgaver og til å ivareta prosjektlederfunksjoner og andre lederfunksjoner. Slik fordelingen av menn og kvinner er ved instituttet, og slik de arbeids- og lønnsmessige vilkårene fordeler seg, har ikke instituttet ansett at det har vært behov for særskilte tiltak ut over dette.

3 Forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet

Som en prøveordning ble forsknings- og dokumentasjonsvirksomheten ved SIRUS i 2006 organisert i tre faggrupper, gruppe for dokumentasjon og deskriptive studier, gruppe for forklaringer og konsekvenser, og gruppe for virkemiddelforskning, med hver sin forskningsleder. Da ordningen ble evaluert i 2008 kom en fram til at en gruppeinndeling etter substansområdene instituttet er satt til å forvalte ville være mer hensiktsmessig. Fra 1. januar 2009 er derfor den faglige virksomheten ved instituttet organisert i følgende tre grupper: gruppe for alkoholforskning, gruppe for narkotikaforskning og gruppe for tobakksforskning. Dette for tydeligere å vise hvilke substansområder vi har ansvar for. Erfaringen så langt er at denne gruppeinndelingen fungerer godt.

Det er også utarbeidet en **strategiplan for forsknings- og dokumentasjonsvirksomheten for årene 2006–09**. Strategiplanen foreslår fire strategiske satsingsområder som griper over virksomheten i de tre faggruppene: (i) nasjonal og internasjonal alkoholpolitikk, (ii) rusmidler: bruksmønster, karrierer og funksjoner, (iii) forebyggende strategier, (iv) konsekvenser av rusmiddelbruk.

Faggruppene har ansvar for utvikling av sine respektive substansområder ved å produsere kunnskap og holde seg oppdatert om hva som foregår på feltet, så vel nasjonalt som internasjonalt. Som et anvendt samfunnsvitenskapelig institutt med et forskningsmessig ansvar for problemområder av stor samfunnsmessig betydning skal det produsere tre typer av kunnskap: (i) kunnskap om problemenes størrelse og fordeling, (ii) kunnskap om problemenes årsaker, og (iii) kunnskap om tiltak og virkemidler for å redusere problemene. Ansvaret SIRUS har for dokumentasjon er integrert i forskningsvirksomheten.

3.1 Gruppe for alkoholforskning

Aktiviteten i faggruppe for alkoholforskning har i 2009 hovedsakelig vært knyttet til prosjekter som strekker seg over flere år, og i noen grad dels til avgrensede evalueringer samt til mer dokumentasjonspregede oppgaver.

Et sentralt prosjekt er **Rusmiddelbruk i befolkningen** som furnerer alle faggruppene med data og problemstillinger. SIRUS/SIFA har i mer enn et halvt århundre kartlagt drikkevaner i den norske befolkningen gjennom en serie intervjuundersøkelser. Sammenlignbarhet mht. spørsmål og metode gjør at denne serien av spørreundersøkelser gir et sjeldent godt bilde av hvordan drikkevanene i den norske befolkningen har endret seg over tid. Undersøkelsene er gjennomført ganske regelmessig, med ca. 5 års mellomrom, og i 2009 ble det gjennomført en ny slik befolkningsundersøkelse. Hovedvekten av spørsmålene er knyttet til vaner, holdninger og skader knyttet til alkoholbruk, men det inngår også spørsmål om bruk av andre rusmidler. I 2009 ble det benyttet to ulike metoder for datainnsamling: den tradisjonelle intervju-metoden og web-panel. Det er publisert flere omfattende rapporter og artikler fra prosjektet som gir en beskrivelse av utviklingen i drikkemønster og holdinger til alkoholpolitiske virkemidler.

Flere andre prosjekt har studert **konsekvenser av bruk av alkohol**. Et doktorgradsprosjekt fokuserer på ulike sider ved vold som følge av alkoholbruk. Et annet har gjort beregninger over hvor mange som plages av alkoholkonsumet blant sine nærmeste. Mer enn 130 000 har i løpet av livet opplevd ulike negative konsekvenser av foreldres eller partners alkoholproblemer, men anslaget er forbundet med stor usikkerhet. Et annet prosjekt viste at prisreduksjon på alkohol førte til økt forekomst av alkoholforgiftninger blant unge i Danmark. En alkohol per innbygger fører til 13 prosent økning i sykefraværet blant menn. Alkohol hadde derimot ingen signifikant annen studie basert på data fra 1957 til 2001 viste at en økning i alkoholforbruket på en liter ren betydning for sykefraværet blant kvinner.

Et tredje sentralt område i denne faggruppa er forskning knyttet til **forebygging**. Her er det både prosjekter knyttet til evaluering av effekt av intervensjoner/forebyggende tiltak og prosjekter som produserer kunnskap som er av forebyggende relevans. Sentrale problemstillinger som det har vært arbeidet med, er skjenkekontroll som alkoholpolitisk virkemiddel, betydningen av rusmiddelpolitiske handlingsplaner og kommunenes forvaltning av alkoholloven. I et internasjonalt samarbeidsprosjekt gis en oppsummering av forskning på effekt av ulike alkoholpolitiske virkemidler. Et prosjekt som har forebyggende relevans, viser at ungdom generelt er bedre enn sitt rykte, og sammenlignet med andre europeiske land, men at norsk ungdom drikker mye når de først drikker.

Et annet prosjekt viser at den **private importen** av alkohol, tobakk og kjøtt til Norge har økt betydelig de siste årene. For alkohol var denne 13 ganger høyere i 2007 enn i 1962. Grensehandelen har særlig økt etter at Sverige og Finland ble EU-medlemmer i 1995.

SIRUS har også deltatt i evalueringen av **utbyggingen av Vinmonopolets filialbutikker** i samarbeid med Vinmonopolet.

SIRUS deltar også i et stort **EU-finansiert** prosjekt knyttet til alkohol og folkehelse. SIRUS har ansvar for en såkalt arbeidspakke (av i alt 9 pakker) som skal belyse endringer i opplevelse av misbruk i ulike europeiske land. Dessuten deltar SIRUS i en annen arbeidspakke der hensikten er å belyse betydningen av generelle samfunnsforhold når det gjelder variasjonen i alkoholkonsum.

Til alkoholforskningsgruppas aktiviteter hører også to prosjekter som belyser betydningen av de endringer som har skjedd i Norge de siste årene i reguleringen av spilleautomater. Både forbud mot bruk av pengesedler på automatene og seinere fjerning av spilleautomatene synes å ha redusert omfang av pengespill og spilleproblemer blant ungdom og i den voksne befolkningen.

3.2 Gruppe for narkotikaforskning

Aktiviteten i faggruppe for narkotikaforskning har i 2009 dels vært knyttet til prosjekter som strekker seg over år, dels til avgrensede evalueringer og dels til mer dokumentasjonspregede oppgaver.

Et sentralt prosjekt er **Narkotikamarkedet**, som omfatter ulike problemstillinger. Et viktig datatilfang er en lang tidsserie av intervjuer med brukere av den sentrale sprøyteutdelingen i Oslo. Dette er data som danner grunnlag for flere delprosjekter. I 2009 ble det blant annet brukt i beregning av hvor mye av den heroinen som brukes i Norge som blir beslaglagt. Resultatene er presentert i SIRUS-rapport 8/2009. Beregning av antall sprøytemisbrukere i Norge er videreført, og arbeidet med metodeutvikling for slik beregning har fortsatt. I forbindelse med et doktorgradsprosjekt som er i avslutningsfasen, er det foretatt analyser av 26 kvalitative fengselsintervjuer med straffedømte i heroinsaker, og alle heroinsaker i lagmannsretten fra 1995–2005 er analysert. Gjennom analysene er det identifisert klare mønstre som forteller hvilke historier og motiver som av retten anses som relevante og troverdige, og hvilke som anses som irrelevante og mindre troverdige ved utmåling av straff.

Den omfattende studien av narkotikamisbrukere som ble tatt inn i behandling i 1998/99, fortsetter ved at det i 2009 ble avsluttet en fjerde oppfølgingsundersøkelse (**Hvilken nytte, for hvem og til hvilken kostnad?**). En rapport der de viktigste funnene fra de ulike oppfølgingstidspunktene blir presentert, forventes å foreligge ved årsskiftet 2010/2011.

Den pågående prøveordningen med **Narkotikaprogram med domstolskontroll** blir evaluert. I den forbindelse er SIRUS i gang med intervjuing av de som dømmes til programmet, og med oppfølgingsintervjuer, henholdsvis ett og to år etter inntak. I intervjuene kartlegges bruk av rusmidler, kriminalitet, psykisk og somatisk helse.

Når det gjelder behandling av rusmiddelmissbrukere, er det videre arbeidet med en studie av **substitusjonsbehandling i de nordiske land**. Problemstillinger som undersøkes er hvordan slik behandling er organisert, retningslinjer, omfang osv.

For å møte det økende ønsket om mer systematiske utredninger og oppfølging av rusmiddelmissbrukere i behandling, har SIRUS gjennom flere år deltatt i et nordisk og internasjonalt nettverk for å tilpasse de internasjonalt anerkjente instrumentene Addiction Severity Index (EuropASI) og Adolescent Assessment Dialogue (EuropADAD) til norsk. I 2009 er dette arbeidet videreført blant annet ved utvikling av en elektronisk versjon av EuropASI.

I prosjektet **Bruk av narkotika i norske fengsler** er siktemålet å undersøke graden og omfanget av rusmiddelproblemer blant innsatte, samt studere den effekt fengselsstraff har på bruk av rusmidler.

Norge har et urovekkende stort antall narkotikarelaterte dødsfall, og bakgrunnen for **overdosedødsfall** søkes belyst i ulike prosjekter. Det framkommer blant annet at løslatelse fra fengsel eller utskrivning fra behandling medfører økt risiko for overdosedødsfall.

Prosjektet **Fra hasj til tyngre stoffer** ble avsluttet i 2009 og viser at bruk av hasj synes å øke risikoen for bruk av andre stoffer.

På oppdrag av Oslo kommune v/Rusmiddeletaten er det i 2009 foretatt en oppfølgende **evaluering av ordningen med sprøyterom**. Det framkom at antall registrerte brukere har økt vesentlig etter at sprøyterommet sommeren 2007 flyttet til nye lokaler, men at det er store individuelle variasjoner i hvor ofte den enkelte bruker sprøyterommet. Evalueringen viste videre at arbeidsforholdene i de nye lokalene var vesentlig forbedret.

En viktig og etterspurt publikasjon fra SIRUS er **Rusmidler i Norge**. Rapporten i 2009 var den tjuende i en serie av årlige utgivelser og inneholdt oppdaterte tabeller om forbruk, tilgjengelighet, økonomi, skadevirkninger og kriminalitet knyttet til alkohol, tobakk og narkotika.

3.3 Gruppe for tobakksforskning

SIRUS fikk i 2008 innvilget en søknad til Forskningsrådet, og kunne derfor i 2009 starte opp flere nye prosjekter på tobakksområdet. Felles for disse er at de studerer tobakksatferd i lys av et **sosialt ulikhetsperspektiv**. I to av prosjektene følger prosjektlederne et doktorgradsprogram ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Til et tredje prosjekt ble det på slutten av året ansatt en forsker med doktorgradskompetanse. I det første doktorgradsprosjektet, **Hard-core røykere i Norge. Utbredelse, utviklingstrekk og sosio-demografiske karakteristika**, er målsettingen å identifisere en gruppe av røykere som kan være vanskelig å nå med tradisjonelle tobakksforebyggende tiltak. I 2009 ble det konkretisert tre problemstillinger; i) hvor stor er gruppen og hvilke sosio-demografiske kjennetegn har den, ii) endres gruppens relative størrelse etter hvert som andel røykere desimeres, iii) hvilke mekanismer kan bidra til å forklare hvorfor gruppen fortsetter å røyke i et røykefiendtlig normklima. I 2009 ble eksisterende data tilrettelagt for analyse og nye data samlet inn. Foreløpige resultater ble bl.a. presentert på den 14th World Conference on Tobacco or Health i Mumbai, India.

I det andre doktorgradsprosjektet, **Betydningen av sosial ulikhet for røyking og bruk av snus**, er målet å undersøke om brukere av de forskjellige tobakksproduktene har forskjellige sosiale profiler og om bruksendringene varierer med sosial ulikhet. For det andre om kunnskapen og subjektivt oppfattet risiko forbundet med disse produktene varierer med sosial ulikhet. For det tredje om variasjoner i sosial ulikhet for røyking og bruk av snus varierer mellom grupper med forskjellig kulturell bakgrunn, eller mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen i Norge. Prosjektet er godt i gang med dataanalyser da allerede eksisterende data kan utnyttes. Resultater ble i 2009 bl.a. presentert på en samling i regi av Forskningsrådet, samt på et seminar i Helsedirektoratet.

Ved siden av sosial ulikhet, har tobakksforskningen ved SIRUS i 2009 hatt et tyngdepunkt omkring transisjon mellom snusbruk og røyking, **skadereduksjon** og røykeslutt. Vitenskapssamfunnet, media og beslutningstakere nasjonalt og internasjonalt etterspør om snus kommer i tillegg til, eller til erstatning for sigarettene i Norge. I EU har det en stund foregått en debatt om hensiktmessigheten av forbudet mot å selge snus, og erfaringene fra Norge og Sverige har blitt viktige referansepunkt. I 2009 publiserte derfor instituttet en omfattende engelsk rapport om snusbruk og skadereduksjon. Dette resulterte i flere invitasjoner om foredrag fra utlandet, bl.a. fra det svenske regjeringkanselliet. Flere artikler var også under utarbeidelse i 2009, bl.a. med bistand fra en internasjonalt merittert forsker tilknyttet UK Centre for Tobacco Studies, Division of Epidemiology and Public Health ved Universitetet i Nottingham. Instituttet samarbeider også med forskere ved Karolinska, Universitetet i Stockholm og UMDNJ-School of Public Health i New Jersey.

I 2009 publiserte instituttet en omfattende sluttrapport fra **evalueringen** av de statlige tobakkspreventive tiltakene som var satt i verk i perioden 2003–2007. Rapporten vil bl.a. ligge til grunn for en forestående helhetlig evaluering av den norske tobakkspolitikken i regi av Verdens helseorganisasjon. I 2009 ble det også startet opp nye evalueringsprosjekter omkring design på sigarettpakkene, effekt av aldersgrensebestemmelsene og om forbudet mot synlig oppstilling av tobakk i butikkene. Sistnevnte er et samarbeidsprosjekt med Statens institutt for forbruksforskning (SIFO). Artikler som ser på effekten av lovendringen om røykfrie serveringssteder var under utarbeidelse i 2009. Resultater fra denne forskningen er også etterspurt internasjonalt, og viktige data ble bl.a. publisert ved den 14th World Conference on Tobacco or Health i Mumbai i mars.

Innenfor **forebygging** har gruppe for tobakksforskning i 2009 hatt et prosjekt om allmennlegenes intervensjonsiver og oppfatninger om relativ helsefare ved ulike tobakksprodukter, og et doktorgradsprosjekt om snus kan bidra til å immunisere mot oppstart av røyking blant unge.

3.4 EMCDDA – Focal Point funksjonen

Det europeiske overvåkingscenteret for narkotika og narkotikamisbruk (EMCDDA) ble opprettet i 1993. Norge har vært medlem fra 2001 med SIRUS som det norske kontaktpunktet. Odd Hordvin leder arbeidet fra norsk side og deltar i de regelmessige møtene for «Heads of Focal Point».

Anne Line Bretteville-Jensen er medlem av EMCDDAs Scientific Committee.

Avtalen med EMCDDA styrer i stor grad innsatsen gjennom en rekke faste oppgaver. Det skal eksempelvis samles data og informasjon om ulike sider ved narkotikasituasjonen i det enkelte medlemsland. Dette rapporteres til Senteret i form av en årlig nasjonal rapport, ulike spørreskjemaer og en rekke standardiserte tabeller, vesentlig innen epidemiologi. Et annet hovedområde er å delta i utviklingen av fem epidemiologiske nøkkelindikatorer for harmonisering av data på europeisk nivå (se sirius.no). Norge deltar også i prosjekter på områder som ikke er direkte avtalefestet. Rapporteringene forutsetter nært samarbeid med ulike norske myndighetsorganer og instanser. Kontakt med sentrale aktører og informanter på rusmiddelfeltet står derfor sentralt.

All pålagt rapportering til EMCDDA er utført etter planen. Retningslinjene for den nasjonale rapporteringen har endret karakter til mer utstrakt bruk av strukturerte spørreskjemaer og standardtabeller. Hovedrapporten for 2009 hadde fokus på endringer og ny utvikling. To spesialtema, «Cannabis markets and production» og «Problem amphetamine and metamphetamine use, related consequences and responses» inngikk også i 2009-rapporten. Flere sentrale instanser utenfor SIRUS bidro som tidligere med tekst og data innenfor sine fagfelt.

Utover den årlige rapporteringen er det levert rapport basert på analyser om nye narkotiske stoffer som skal overvåkes spesielt. SIRUS samarbeider med Sundhedsstyrelsen i Danmark, Statens folkhälsoinstitut i Sverige og NVC Finland om et lukket e-postbasert nettverk for profesjonelle (NADiS). Nettverket omfatter ca. 80 personer, vesentlig fra instanser som avdekker tilførsel av narkotiske stoffer og som foretar analyser av stoffprøver. Fra norsk side er 20 personer fra 13 instanser tilknyttet. Samarbeidet fortsatte i 2009, men aktiviteten blant de norske deltakerne har vært lav de siste par årene.

På grunn av en større omlegging av EDDRA-databasen ble det ikke lagt inn nye norske tiltak i 2009.

Som norsk kontaktpunkt deltok SIRUS i lanseringen av EMCDDAs årsrapport for 2009 og var pressekontakt for norske media. Årsrapporten og alle pressemeldingene er publisert på norsk.

Oppdatert informasjon om EMCDDA, nye publikasjoner som Drugnet Europe og Fokus på narkotika, er fortløpende lagt ut på sirus.no. Den europeiske årsrapporten, ledige stillinger i EMCDDA mm. er ellers formidlet til statlige og kommunale instanser, de rusfaglige kompetansesentrene så vel som et større antall kontaktpersoner.

SIRUS har et godt samarbeid med Folkehelseavdelingen i Helse- og omsorgsdepartementet. I samarbeid med departementet ble det også i november 2009 avholdt et informasjonsmøte for berørte departementer, direktorater og tilsyn i forbindelse med lanseringen av EMCDDAs årsrapport.

Medarbeidere på SIRUS og Folkehelseinstituttet deltar i utviklingen av de fem nøkkelindikatorene som står sentralt i EMCDDAs arbeid for å følge narkotikautviklingen i Europa.

- Ellen J. Amundsen: indikator for problematisk stoffbruk (Problem Drug Use)
- Grethe Lauritzen: indikator for etterspørsel etter behandling (Treatment Demand Indicator)
- Sturla Nordlund: indikator for survey om narkotikabruk i den alminnelige befolkningen (Surveys in the General Population)
- Einar Ødegård: indikator for narkotikarelaterte dødsfall og dødelighet (Drug Related Deaths)
- Hans Blystad – FHI: indikator for narkotikarelaterte infeksjonssykdommer (Drug Related Infectious Diseases)

Marit Edland-Gryt er koordinator for det såkalte «Early Warning System» (Action on new drugs), mens Anders Bryhni har ansvar for rapportering av statistikk og standardtabeller.

Det kan ellers nevnes at Ellen J. Amundsen i 2009 var vitenskapelig konsulent (referee) for en EMCDDA-rapport.

4 Publikasjoner

4.1 Bøker og forskningsrapporter

Baklien, B. & Wejden, T.

Evaluering av prosjektet «Barn i rusfamilier – tidlig intervensjon» (SIRUS-rapport 1/2009). Oslo: SIRUS, 2009.

Bretteville-Jensen, A. L. & Amundsen E.J.

Forbruk av heroin i Norge (2009). Nettrapport sirius.no

Bretteville-Jensen A.L. & Amundsen E.J.

Heroinforbruk og heroinbeslag i Norge (SIRUS- rapport 8/2009). Oslo: SIRUS, 2009.

Hauge, R.

Rus og rusmidler gjennom tidene. Oslo: Universitetsforlaget, 2009.

Hukkelberg, Silje S.

Adolescent smoking: a study of psychosocial and cognitive antecedents. Avhandling (Ph.D), Oslo: UiO, 2009.

Lund, K.E.

Tobakksfritt samfunn eller skadereduksjon?: hvilken målsetting tjener de gjestående røykerne? (SIRUS-rapport 2/2009). Oslo: SIRUS, 2009.

Lund, K.E.

A tobacco-free society or harm reduction?: which objective is best for the remaining smokers in Scandinavia? (SIRUS-rapport 6/2009). Oslo: SIRUS, 2009.

Melberg, H.O. & Lund, K.E.

Did the ban on smoking reduce the revenue in pubs and restaurants in Norway? (Working Paper 2009:9. Health Economics Research Programme). Oslo: UiO, 2009.

Pierce, JP., León, ME., Bettcher, D., Chaloupka, F., Couto, E., Daynard, R., Fernández, E., Giannandrea, E., Gilpin, E., Haw, S., Hyland, A., Ibrahim, J., Invernizzi, G., **Lund, K.E.**, Peruga, A., Przewozniak, K., Samet, J., Scollo, M., Wilson, N., Woodward, A., Boffetta, P.
Evaluating the Effectiveness of Smoke-free Policies. (IARC Handbooks of Cancer prevention. Tobacco Control. Volume 13). Lyon, France: International Agency for Research on Cancer/World Health Organization, 2009

Rossow I., Moan I.S. & Natvig H.

Nære pårørende av alkoholmisbrukere: hvor mange er de og hvordan berøres de? (SIRUS-rapport 9/2009). Oslo: SIRUS, 2009.

Skretting, A. & Olsen, H.

Nye lokaler – andre resultater?: videreført evaluering av sprøyteromsordningen i Oslo (SIRUS-rapport 7/2009). Oslo: SIRUS, 2009.

Vedøy, T.F. & Skretting A.

Ungdom og rusmidler: resultater fra spørreskjemaundersøkelser 1968–2008 (SIRUS-rapport 5/2009). Oslo: SIRUS, 2009.

Vedøy, T.F. & Skretting A.

Bruk av alkohol blant kvinner : data fra ulike surveyundersøkelser (SIRUS-rapport 4/2009). Oslo: SIRUS, 2009.

Aarø, L.E., Lund, K.E., Vedøy, T.F. & Øverland, S.

Evaluering av myndighetenes samlede innsats for å forebygge tobakksrelaterte sykdommer i perioden 2003 til 2007 (SIRUS-rapport 3/2009). Oslo: SIRUS, 2009.

4.2 Vitenskapelige artikler og bokkapitler

Baklien, B.

Skole, barnehage, barneverntjeneste – bilder av «de andre» hindrer samarbeid. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 2009, 86 (4), 236–245.

Bakstad, B., Sarfi, M., Welle-Strand, G. & Ravndal E.

Opioid maintenance treatment during pregnancy: occurrence and severity of neonatal abstinence syndrome. *European Addiction Research*, 2009, 15, 128–134

Biong, S. & Ravndal, E.

Living in a maze: Health, well-being and coping in young non-western men in Scandinavia experiencing substance abuse and suicidal behaviour. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 2009, 4, 4–16.

Bloomfield, K., Norström, T. & Rossow, I.

Changes in alcohol-related harm after alcohol policy changes in Denmark. *European Addiction Research*, 2009, 15, 224–231

Clausen, T., Rossow, I., Naidoo, N. & Kowal, P.

Diverse alcohol drinking patterns in 20 African countries. *Addiction*, 2009, 104(7), 1147–54

Hansen, M. & Rossow, I.

Limited cash flow on slot machines. Effects of prohibition of note acceptors on adolescent gambling behaviour. *International Journal of Mental Health and Addiction*. DOI: 10.1007/s 11 469–009–9196–2

Horverak, Ø.

Wine journalism: marketing or consumers' advice? *Marketing Science*, 2009, 28(3), 566–579.

Lavik, R. & Nordlund, S.

Norway at the border of EU – Cross-border shopping and its implications. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 2009, 26, 205–231.

Lund, I.

Gambling behaviour and the prevalence of gambling problems in adult EGM gamblers when EGMs are banned. *Journal of Gambling Studies*, 2009, 25, 215–225.

Lund, K.E., Lund, M. & Bryhni, A.

Tobakksforbruket hos kvinner og menn 1927–2007. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 2009, 129(18), 1871–4.

Norstrøm, T. & Moan, I. S.

Per capita alcohol consumption and sickness absence in Norway. *European Journal of Public Health*, 2009, 19 (4), 383–388.

Pape, H.

Skoletiltak som synes å gi effekt: Fruktbar forskning om rusforebygging eller suspekterte historier om suksess? *Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift*, 2009, 26, 341–354.

Pape, H.

School-based programmes that seem to work: Useful research on substance use prevention or suspicious stories of success? *Nordic Studies on alcohol and Drugs*, 2009, 26, 521–35.

Pape, H., Rossow, I., & Storvoll, E.E.

Under double influence: assessment of simultaneous alcohol and cannabis use in general youth populations. *Drug and Alcohol Dependence*, 2009, 101, 69–73.

Pape, H.

Berusede ungdomstid.

I: Hjermand, R. & Haanes, K. (red), *Barn* (s. 208–215). Oslo: Universitetsforlaget, 2009.

Ravndal, E & Amundsen E.J.

Mortality among drug users after discharge from inpatient treatment: an 8-year prospective study. *Drug and Alcohol Dependence* (2009). DOI:10.1016/j.drugalcdep.2009.11.008

Rossow, I. & Klepp, K.I.

Rusmiddelforebyggende arbeid (Prevention of alcohol and drug use). In: Klepp, K.I. & Aarø, L.E. (Eds), *Ungdom, livsstil og helsefremmende arbeid (Youth, lifestyle and health promotion)* (s. 166–181). Oslo: Gyldendal, 2009.

Rossow, I., Mehlum, L., Gjertsen F. & Møller, B.

On the potential of effects of chains of care for patients with intentional self-harm on reducing suicide rates. *Suicide & Life-Threatening Behavior*, 2009, 39(6), 614–622.

Rossow, I.

Rammebetingelser for forskning – Når regulering eller ressurser influerer forskningssituasjonen. I: Waal H, Reuyter K, Solbakk JH (Red), *Rusmiddelbrukeren og forskeren. Ethiske prinsipper, erfaringer og ettertanker*. Oslo: Seraf, 2009.

Rossow, I., Hawton, K. & Ystgaard, M.

Cannabis use and deliberate self-harm in adolescence; a comparative analysis of associations in England and Norway. *Archives of Suicide Research*, 2009, 13(4), 340–348.

Scheffels, J.

Stigma, or sort of cool?: young adult's accounts of smoking and identity. *European Journal of Cultural Studies*, 2009, 12(4), 469–86.

Skjælaen. Ø.

Narkotikastraffens verdiregnskap. *Materialisten*, 2009, 37(3), 4–19.

Ødegård, E., Amundsen, E.J., Kielland, K.B. & Christoffersen, R.
The contribution of imprisonment and release to fatal overdose among a cohort of Norwegian drug abusers. *Addiction Research & Theory* (2009). DOI:10.1080/16 066 350 902 818 851

4.3 Dokumentasjon

Edland-Gryt, M. (red)
Rusmidler i Norge 2009. Oslo: SIRUS, 2009.

Hordvin O. (red.)
The Drug Situation in Norway 2009. Annual report to the EMCDDA. Oslo: SIRUS, 2009.

Iversen, E., **Lauritzen, G., Skretting, A.** & Skutle, A.
Det nasjonale dokumentasjonssystemet innen tiltaksapparatet for rusmiddel-misbrukere: pasient/klientkartleggingsdata: rapport 2008 (2009). Nettrapport sirus.no

Skjælaaen, Ø.
Kommunenes forvaltning av alkoholloven 2009 (2009).
Nettrapport sirus.no

Skretting, A. & Vedøy, T.F.
Bruk av sentralstimulerende midler i Norge: hva vet vi? (2009).
Nettrapport sirus.no

4.4 Populærartikler, debattinnlegg, bokanmeldelser

Baklien, B.
Bruk alkoholloven. Kronikk, *Dagsavisen*, 2009, 04. mars.

Baklien, B.
Skole, barnehage, barneverntjeneste – en vanskelig relasjon.
Kronikk, *Utdanning*, 2009, nr 12, 52–55.

Baklien, B.
Hva fremmer fri forskning?
Debattinnlegg, *Morgenbladet*, 2009, 04. desember.

Baklien, B. & Rossow, I.
Alkoholloven – avgjørende i norsk rusmiddelforebygging (2009). Nettpublisert, forebygging.no

Bramness, J., **Bretteville-Jensen, A.L., Pape, H & Rossow, I.**
Cannabislegalisering: Forførende forskningsformidling. *Morgenbladet*, 2009, 13. november.

Bramness, J., **Bretteville-Jensen, A.L., Pape, H & Rossow, I.**
Vi forsvarer ikke dagens cannabispolitikk, vi kritiserer Pedersens formidling. *Morgenbladet*, 2009, 27. november.

Bretteville-Jensen, A.L., Rossow, I. & Pape, H.
Cannabispolitikk – et valg mellom onder.
Kronikk. *Aftenposten*, 2009, 4. desember.

Bretteville-Jensen, A.L.
Gateway-hypotesen: leder hasj til tyngre stoffer? (2009). Nettrapport forebygging.no

Bye, Elin K.
Rapport fra Norge. *Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift*, 2009, 26(1), 99–101.

Bye, Elin K.
Rapport fra Norge. *Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift*, 2009, 26(5), 470–473.

Hauge, R.
Kvanmo-syndromet i narkotikapolitikken. *Rus & samfunn*, 2009, 3(1), 32–33.

Hauge, R.
Debating decriminalization of drug use in Norway. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 2009, 26(4), 427–431.

Lund, K.E. & Heggen, E.
Urimelig for kols- og hjertepasienter. Kronikk. *Dagens Medisin*, 2009, august.

Lund, K.E.
Historiske linjer i statlig forebygging. Anmeldelse av Elvbakken, KT., Stenvoll D. (red.) *Reisen til helseland. Propaganda i folkehelsens tjeneste*, Fagbokforlaget, 2008. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 2009, 129(2), 126.

Lund, K.E. & Heggen, E.
Drepende legemiddelforskrift. Kronikk. *Bergens Tidende*, 2009, 21. november.

Moen, J.
Avhengighet i dagens samfunn: hva informasjonstjenester kan bidra med: rapport fra Elisads 21. årlige møte, Budapest 8–10 oktober 2009. *Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift*, 2009, nr. 5, 462–463.

Moen, J.
Online Information Conference 2008. *Elisad Journal*, 2009, nr 26.

Nordlund, S.

Vestlandsfanden og Velstandsfanden. Kronikk, VG, 2009, 19. september.

Pape, H.

Tro, håp og kjærlighet – eller hypotesetestende forskning? En kommentar til Natvigs innlegg. *Nordisk Alkohol- & Narkotikatidsskrift*, 2009, 26, 362–364.

Pape, H.

Recognizing or ignoring the dubious evidence base for school-based programmes. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 2009, 26(6), 548–551.

Ravndal, E.

Behandling eller kontroll: om disiplinering og makt i den norske rushelsetjenesten. *Nordisk Alkohol- & Narkotikatidsskrift*, 2009, 26, 74–79.

Rossow, I.

Hva er god forebygging av rusmiddelproblemer?(2009).
Nettpublisert sirius.no

Rossow, I.

Alkohol – et større samfunnsproblem enn narkotika (2009).
Nettpublisert sirius.no

Rossow, I.

Hva er god forebygging? Kronikk. *Rus & samfunn*, 2009, 3(2), 28–29.

Skretting, A.

Trender i bruk av alkohol og illegale rusmidler i Norge.
Indremedisineren. Fagtidsskrift for Norsk Indremedisinsk Forening, 2009, nr 4.

5 Formidling

Formidling er en sentral del av forsknings- og dokumentasjonsvirksomheten ved SIRUS. Resultater fra arbeidet formidles gjennom bl.a. bok- og tidskriftsartikler, SIRUS-rapporter, nettrapporter, kronikker og debattinnlegg. Det drives også en utstrakt formidlingsvirksomhet i form av forelesninger, foredrag, seminarinnlegg, deltakelse i paneldebatter osv. Dessuten besvarer instituttets ansatte en rekke henvendelser om rusmiddelrelaterte spørsmål fra fagpersonell på ulike hold i samfunnet, fra offentlige myndigheter, massemedier, organisasjoner og privatpersoner.

SIRUS har i de siste årene intensivert både det strategiske og praktiske kommunikasjons- og formidlingsarbeidet. Arbeidet koordineres fra seksjon for kommunikasjon og bibliotek som har ansvar for biblioteket, IT-arbeidet, instituttets nettsted, fagmøter og mediehåndtering.

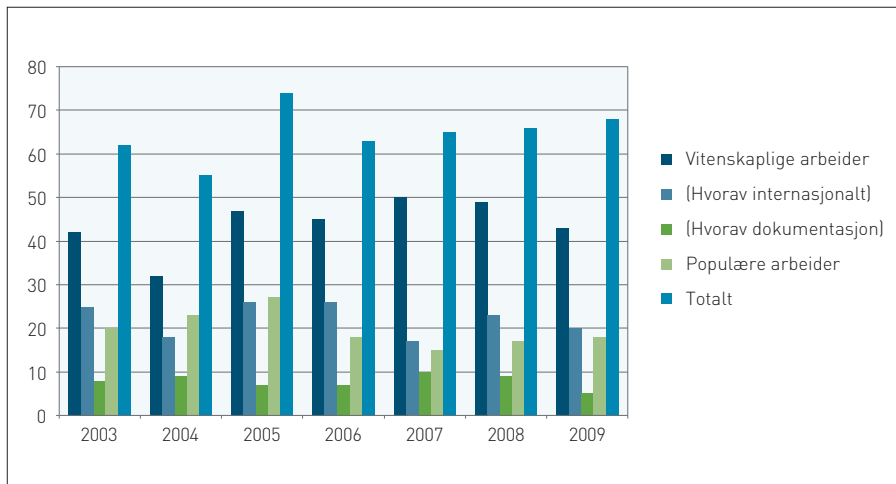
5.1 Publikasjoner

Instituttets medarbeidere har i alt publisert 68 arbeider i 2009. Av disse er 43 klassifisert som vitenskapelige arbeider. 20 arbeider ble publisert i internasjonale tidsskrifter. Det er publisert ni *SIRUS-rapporter* i 2009. Det er også publisert en doktorgrad. En må regne med svingninger i disse tallene fra år til år.

Fem publikasjoner knytter seg til dokumentasjon, hvorav tre bare er publisert på vårt nettsted.

Utviklingen fra 2001 til 2009 går frem av figur 2.

Figur 2. Antall publiseringer

Instituttet har i 2009 fått utarbeidet ny profil for sine rapporter og andre publikasjoner i samarbeid med et nytt trykkeri.

5.2 Nettsted

SIRUS driver nettstedet sirus.no, som er instituttets viktigste kanal for allmennrettet formidling. Nettstedet inneholder bl.a. oversikt over pågående forskningsprosjekter, presentasjon av nye resultater og publikasjoner, oppdatert publikasjonsliste og sammendrag av forskningsrapporter og tidsskriftartikler. I tillegg har den en fylldig presentasjon av alle som jobber på SIRUS og deres arbeider. Informasjon om forskningsprosjektene, forskerne og publikasjonene finnes også på engelsk.

Publikasjoner utgitt av SIRUS er lagt ut i fulltekst. Det gjelder bl.a. SIRUS' rapport-serie og «Rusmidler i Norge». Statistikk blir løpende lagt ut i statistikkdatabasen RusStat (statistikk.sirus.no). Arbeider publisert andre steder blir så vidt mulig lagt ut i fulltekst på SIRUS' nettsted, evt. ved hjelp av lenker.

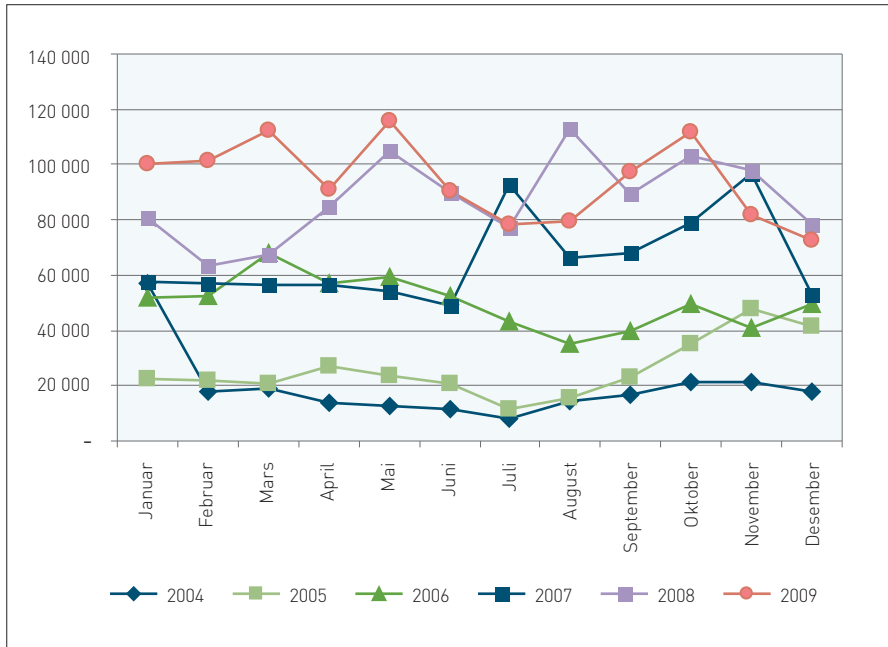
Nettstedet har også informasjon om SIRUS-biblioteket og dets tjenester og ressurser. Biblioteket har i løpet av 2009 arbeidet med å gjøre sidene mer brukervennlige, og nye sider skal etter planen lanseres våren 2010.

Nettsidene fungerer i noen grad som en nettportal til andre relevante sider, eksempelvis til EMCDDA, og har utarbeidet en side med lenker til relevante nettsteder innenfor rusmiddelfeltet.

SIRUS besluttet i 2008 å bytte system for nettstedet, bl.a. for å kunne benytte seg av tjenestene en større leverandør kan tilby. Sidene vil i hovedsak se ut som i dag og beholde samme funksjonalitet. Det legges imidlertid opp til noen forbedringer som for eksempel nyhetsbrev og direkte tilgang til kunnskapsoppsummeringer. Arbeidet med å legge sidene over i nytt system slutt-

føres våren 2010. Økningen i bruken av nettstedet som følge av omlegging til mer brukervennlige sider med mer tilrettelagt informasjon i 2007, har fortsatt i 2009.

Figur 3. Trafikk på nettsidene

5.3 SIRUS-biblioteket

Instituttets bibliotek har status som nasjonalt kompetansebibliotek på rusmiddelfeltet. Biblioteket er et viktig senter for kunnskapsformidling for alle som har behov for kunnskap om rusmiddelfeltet. Biblioteket er åpent for alle og har mange ulike brukergrupper.

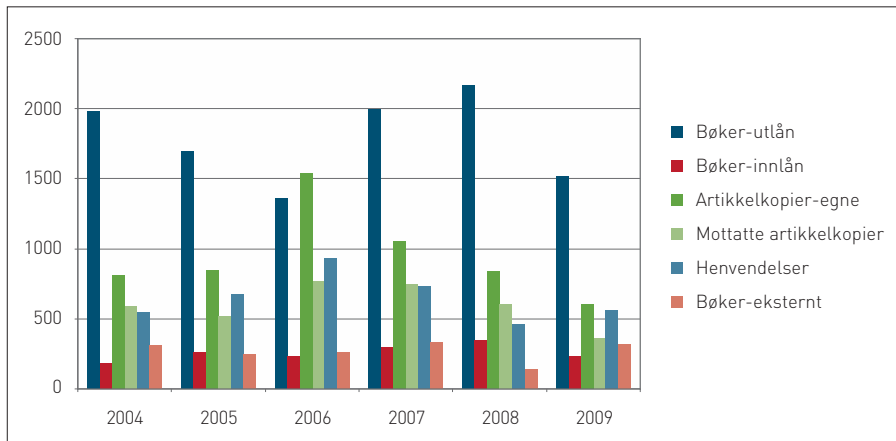
Biblioteket har i løpet av 2009 fortsatt arbeidet med Open Access; allmenn, fri og gratisadgang til vitenskapelig informasjon på internett og i HeRA (Helsebibliotekets ResearchArchive). Biblioteket arbeider med å legge mest mulig av SIRUS' vitenskapelige produksjon ut i fulltekst. Instituttet har i 2009 vedtatt en Open Access policy.

Biblioteket har i samarbeid med faggruppe for tobakksforskning ved instituttet arbeidet for å bygge opp en samling av litteratur på tobakksfeltet. Bibliotekets samling vil slik dekke alle forskningsområder som SIRUS har ansvar for.

Som et ledd i å gjøre våre tjenester relevante for brukerne, har biblioteket gjennomført en større brukerundersøkelse i 2009. Resultatene av denne vil

bli brukt i det videre arbeidet med å tilpasse tjenestene, og med å nå nye brukere. Tilrettelegging for brukere vil være en hovedsatsing i 2010.

Figur 4. Bruk av biblioteket

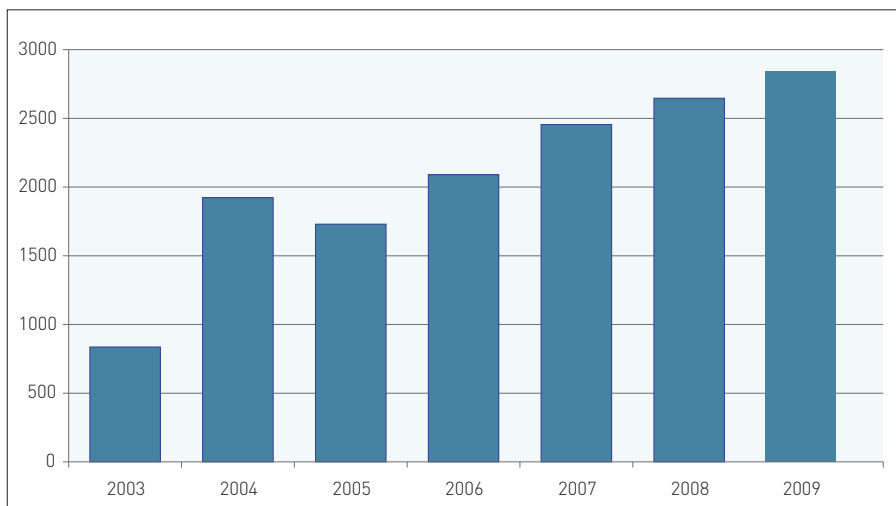

Biblioteket deltar i Bibsys-samarbeidet, som er et biblioteksystem for norske universitet- og høyskolebibliotek, samt en del mindre fagbibliotek. Biblioteket er medlem av Elisad (European Association for Library and Information Specialists on Alcohol and Other Drugs) som har en egen emneportal for kvalitetssikrede nettsteder på det europeiske rusmiddelfeltet (elisad.uni-bremen.de).

5.4 Media

I følge statistikk fra overvåkningsbyrået Retriever, er instituttet nevnt 2 813 ganger i media i løpet av 2009. Dermed fortsetter tendensen fra de siste årene med økt synlighet av instituttet og dets ansatte i media. Dette reflekterer etter instituttets vurdering ikke bare en kvantitativ, men også en kvalitativ utvikling. Mange artikler av SIRUS-ansatte har fått bred dekning i media, og forskere har både vært involvert i debatter og blitt brukt til å kommentere ulike rusmiddelspørsmål. Flere forskningsfunn har også fått førstesideoppslag og er blitt omtalt i lederartikler i sentrale riksdekkende aviser.

Figur 5. Antall medieoppslag

5.5 Nye formidlingskanaler

forskning.no

SIRUS ble medlem i nettavisen forskning.no høsten 2009. forskning.no finansieres av sine medlemsorganisasjoner og er Nordens største nettbaserte kanal for formidling av norsk og internasjonal forskning. SIRUS har bidratt med 12 oppslag på forskning.nos sider i 2009. Flere av disse bidragene har vært utgangspunkt for oppslag i andre media.

Sosiale medier

Vi vurderer løpende om, og i tilfelle hvilke sosiale medier som kan være relevante kanaler i vår kontakt med omverden. SIRUS har i 2009 tatt i bruk Twitter som formidlingskanal for nyheter fra instituttet. SIRUS-biblioteket vil i 2010 ta i bruk Facebook som kanal.

5.6 Fagmøter

SIRUS har i 2009 arrangert syv åpne fagmøter om aktuelle temaer innen rusmiddelfeltet. Formålet er å fungere som en relevant formidlings- og diskusjonsarena for et stort fagfelt. Målgruppen er bred og omfatter både forskere, forvaltningen, organisasjoner, behandlingspersonell og andre brukere av kunnskap innen feltet. Fagmøtene har i hovedsak vært godt besøkt i 2009, og har i snitt hatt ca. 60 deltakere.

28.01: Heroin på resept? Bør heroinstøttet behandling prøves ut i Norge?

Innledere:

Edle Ravndal, forsker, SIRUS: Hva viser internasjonale studier om heroinstøttet behandling?

Christian Hvidt, Socialforvaltningen, Københavns Kommune: Heroin for hvem og for hva? Kan erfaringer fra andre land brukes?

Arild Knutsen, Foreningen for human narkotikapolitikk: Hva er i brukernes interesse?

04.03: Skadereduksjon – har tobakksområdet noe å lære av narkotikafeltet?

Innledere:

Karl Erik Lund, forskningsleder, SIRUS

Knut-Inge Klepp, divisjonsdirektør Helsedirektoratet

Nils Christie, professor i kriminologi

15.04: Forskeren i rusmiddelfeltet – Kunnskapsleverandør eller rådgiver? Skal forskeren nøye seg med å gi grunnlag for beslutninger eller forsøke å påvirke dem?

Innledere:

Sverre Nesvåg, forskningsleder ved KORFOR og Hilde Pape, forsker ved SIRUS: Hvordan opplever forskeren sin rolle?

Jens Guslund, avdelingsdirektør i Helsedirektoratet og Anne-Karin Kolstad, generalsekretær i Actis: Hvilke forventninger har fagfeltet til forskeren?

13.05: Narkotika på nettet: Hvor omfattende er handelen? Hva slags stoffer omsettes? Hvilke regler gjelder?

Innledere:

Cecilia Fant, Rikskriminalpolisen, Stockholm

Anne Sagabråten, Statens legemiddelverk

Hanne Wickstrøm, Tollregion Oslo og Akershus

Lars Mengåen, Politidirektoratet

09.09: Restriksjoner på tobakk og alkohol – Hvor langt kan myndighetene gå i å regulere enkeltmenneskers adferd?

Innledere:

Lars Fjell Hansson, statsviter med avhandlingen *Ethical Problems of Preventive Medicine* (1997)

Hans Olav Fekjær, Actis

Eirik Lae Solberg, bystyrerepresentant for Høyre i Oslo

Kjell Veivåg, bystyrerepresentant for Venstre i Oslo

08.10: Forebygging og behandling av rusmiddelmissbruk blant barn og unge. Hvilke utfordringer står barnevern og barne- og ungdomspsykiatri overfor?

Innledere:

Brynjulf Bjørklid, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Jan Egil Wold, barnepsykiater/overlege

Terje Turøy, leder av Fagrådet innen rusfeltet i Norge

18.11: Alkoholpolitikk – kommunalt selvstyre eller statlig styring?

Innledere:

Bergljot Baklien, forsker ved SIRUS

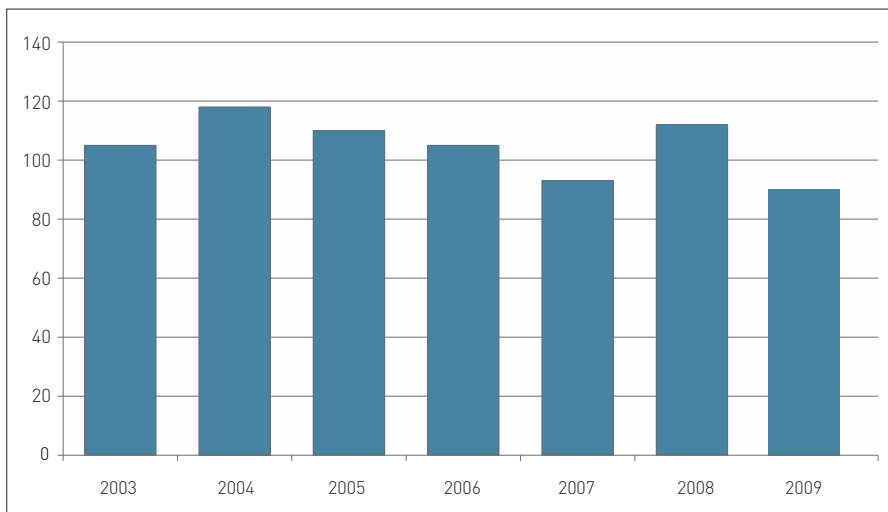
Ola Elvestuen, nestleder i Venstre

André Schreiner, hotelldirektør og styremedlem i NHO Reiseliv

5.7 Foredrag og annen formidling

Instituttets medarbeidere driver, i tillegg til publiserte artikler og bøker, en betydelig formidlingsvirksomhet gjennom foredrag i ulike fora, innlegg («papers») på fagkongresser og lignende. I tillegg bidrar de til undervisningen ved høyere læresteder og i ulike fagopplæringer. Kapittel 6 gir en detaljert oversikt over den enkeltes virksomhet på dette feltet. Figur 6 viser den samlede utviklingen i foredragsvirksomheten (inkludert innledninger på fagkongresser):

Figur 6. Foredrag

Medarbeidere ga også i 2009 veiledning til studenter som arbeider med masteroppgaver/avhandlinger innenfor instituttets fagområde. Dessuten gis det en viss bistand og veiledning til forskere ved andre institutter.

6 Medarbejdernes øvrige virksomhet

6.1 Foredag

Ellen J. Amundsen

- «Types of drug used and its way of intake among the clientele of the Alcohol and Drug Addiction service in Oslo». NVC, Helsingfors, 19.-20. mars.
- «Intravenous drug use in Norway 1985–2005 – estimation of prevalence and incidence» (sammen med Anne Line Bretteville-Jensen). NVC, Helsingfors, 19.-20. mars.
- «Presentasjon av forskning og dokumentasjon på effekt av sprøyteutdeling og innbytte» (sammen med Hilgunn Olsen). Studiebesøk fra Stockholms läns landsting, Oslo, 17. april.
- «Estimation of prevalence and incidence of intravenous drug use applying the mortality multiplier method – the Oslo/Norway case 1981–2006» (I samarbeid med Anne Line Bretteville-Jensen & Ludwig Kraus). Work shop, Oslo, 25.-26. mai.
- «Estimation of incidence of intravenous drug use based on age of onset among arrestees and visitors to a needle syringe programme – applied to the Oslo case 1985–2004» (i samarbeid med Anne Line Bretteville-Jensen, Ludwig Kraus, Gianpaolo Scalia Tomba og Astrid Skretting). Work shop, Oslo, 25.-26. mai.
- «Drinking in the immigrant population, pushing towards or protecting their young from the Norwegian alcohol use pattern?» 35th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society, København, 31. mai – 5. juni.

Bergljot Baklien

- «Alkoholloven – statlig overformynderi eller kollektivt gode?» Norsk sosiologforening, Oslo, 23. februar.
- «Alkoholloven og kommunenes handlingsrom». Helsedirektoratet. Oslo, 27. mai.

- «Hvordan overholdes alkoholloven i kommunene?» Juvente, Oslo, 10. juni.
- «Kommunenes alkoholpolitiske handlingsrom: Hva viser forskningen?» Alkohol­faglig samarbeidskonferanse, Hamar, 17. juni.
- «Hva sier forskningen om sammenhengen mellom alkohol og vold, og om alkoholloven som redskap i det forebyggende arbeidet?» IOGT, Tromsø, 4. november.
- «Kommunenes forvaltning av alkoholloven» (sammen med Øystein Skjælaaen), Oslo, 27. november.

Anne Line Brettville-Jensen

- «Narkotikainduserte dødsfall – hva kan gjøres?» Helse- og sosialkomiteen bystyret i Oslo, 23. januar.
- «Prevalence and incidence of intravenous drug use in Oslo and Norway». NVC, Helsingfors, 19. mars.
- «Heroin smoking in Norway». NVC, Helsingfors, 20. mars.
- «Cigarette quitting» HEB/HERO, Lysebu, 8. mai.
- «Omfanget av heroinbruk og beslag i Norge». Toll og avgifts­direktoratet, Oslo 18. mai.
- «Illegal drug markets – estimating the demand». EMCDDA, Lisboa, 16. juni.
- «Forbruk og beslag av heroin i Norge». Helse- og omsorgs­departementet, Oslo, 4. november.

Marianne Hansen

- «Removing note acceptors from slot machines – Effects on adolescent gambling behaviour». The 7th Conference of SNSUS; «The Big Picture – Gambling in Perspective». 2009, Helsingfors, 19.– 20. mai.

Grethe Lauritzen

- «EuroADAD for tidlig identifisering av rusmiddelproblemer hos barn og unge. Funn fra 7 års oppfølgingen av de yngste klientene i studien: Hvilken nytte for hvem og til hvilken kostnad» BUFetat, Bergen, 17. april.
- «Behovet for tidlig identifisering av rusmiddelbruk». BUFetat, Oslo, 5. juni.
- «Refleksjon fra undervisning i EuroADAD». BUFetat, Oslo, 3. desember.

Odd Hordvin

- «Norge og samarbeidet med EMCDDA». De rusfaglige kompetansentrene, Svolvær, 22.-23. september.
- «EMCDDAs årsrapport 2009 – hva vil vekke oppmerksomhet i media?» Helse- og omsorgs­departementet, Oslo, 5. november.

Øyvind Horverak

- «Det norske drikkemønsteret». Legevakten i Oslo, 28. mai.
- «Den norske drikkekulturen». Kompetansesenter rus, Nord-Norge, Narvik, 13.-14. oktober.

Elisabeth Larsen

- «Characteristics of adolescent snus users». 14th Conference on tobacco or health, Mumbai, India, 8.-12. mars.
- «The role of expectancies in predicting intentions to use snus in a group of young Norwegian snus users». 14th Conference on tobacco or health, Mumbai, India, 8.-12. mars.

Ingeborg Lund

- «The attitude-bias on self-reported assessments of economic effects of smoke-free hospitality venues». Sammen med Lund, K.E. The 14th World Conference on Tobacco or Health (WCTOH), Mumbai, India, 8.-12. mars.
- The Norwegian Gambling Scene – Background, Recent Events and Policy Developments. National institute for Health and Welfare, Helsingfors 24. sept.

Marianne Lund

- «Virker mediekampanjer likt i ulike utdanningsgrupper? Analyse av Frykt og Kols-kampanjene». Helsedirektoratet, 29. januar.
- «Adolescent smokers' involvement in other risk behavior» (sammen med Vedøy, T.F & Lund K.E.). The 14th World Conference on Tobacco or Health, Mumbai, India, 8.-12. mars.
- «Hard-core smokers. Who are the hard-core smokers in Norway?» Forskningsrådet, Trondheim, 19.-20. oktober.

Karl Erik Lund

- «The role of snus in the decline of smoking in Norway». 14th World Conference on Tobacco or Health, Mumbai, India, 9. mars.
- «Endring i befolkningens tobakksvaner – betydning for hjerte-kar sykdommer. Foredrag. Konferanse om hjerte-kar sykdommer». Rikshospitalet, Oslo, 2. mars.
- «Framtidige utfordringer i norsk tobakkspolitikk». Nasjonalt råd for tobakksforebygging. Helsedirektoratet, Oslo, 4. februar.
- «Hva reduserer røyking blant ungdom?» Pressekonferanse. Den Norske Legeforening/Tobakksfritt, Oslo, 29. juni.
- «Betydningen av tilgjengeligheten av snus for folkehelsen i Norge. Fordeler og ulemper». Regjeringskansellet, Stockholm, 5. mai.
- «Et hundreårsperspektiv på tobakksepidemien i Norge». Norges Astma- og Allergiforbund/Tobakksfritt, Oslo, 22. oktober.
- «Hva skal vi mene om snus? Innspill til ny strategiplan for det tobakkspreventive arbeidet». Helsedirektoratet, Oslo, 16. desember.
- «Sannheten om snus?» Fylkesmannen i Hedmark, Hamar, 26. november.
- «Skadereduksjon – et framtidig supplement i norsk tobakkspolitikk». Fagmøte SIRUS, Oslo, 4. mars.
- «Aldersgrensebestemmelser og ungdomsrøyking». Helsedirektoratet, Oslo, 25. april.
- «Efficacy of Varenicline in Cessation of Oral Tobacco Use: Design and preliminary results of a randomized, multicentre, double blind, placebo controlled study. « Poster SRNT Conference, Dublin, 27.-30. april.

Moan, Inger Synnøve

- «Predicting passengers' intentions not to ride with an intoxicated driver using an extended version of the theory of planned behaviour». The 35th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kjetil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol, København, 1.-5. juni.
- «Introducing smoke-free venues in Norway: Did the ban have a different impact on subgroups of the population?» (sammen med Lund K.E.) Poster. 14th World Conference on Tobacco or Health, Mumbai, India, 9. mars.

Moen, Jorunn

- «User survey for the SIRUS library». The 31st Annual Salis Conference, Halifax, Nova Scotia, Canada, 6.-9. mai.
- «User survey for the SIRUS library». Elisads 21st annual conference, Budapest, 6.-8. oktober.

Hilgunn Olsen

- Politiets rolle i norsk narkotikapolitikk – lovverk og virkelighet. Norsk Sosiologforenings vinterseminar 2009, Spidsbergseter, 30. januar – 1. februar.
- «The Norwegian Injecting Room Scheme compared to similar facilities in other countries. What do data tell about the use of the Oslo Injection Room?» (sammen med Astrid Skretting) NVC, Helsingfors, 19.-20. mars.
- «Sprøyteutdeling i Oslo og etiske sider ved skadereduksjon». Svensk delegasjon, Rusmiddeletaten, 15. april.
- «Tailored risk reduction counselling in the public injection room in Oslo – observational data». 20th Annual ESSD Conference, Belfast, 24. -26. september.
- «Evaluering av sprøyterom i Oslo- prosjektets fire første år». Rusmiddeletaten, Oslo, 2. desember.

Hilde Pape

- «Does adolescent drinking impact on alcohol-related problems in early adulthood?» The 67th Alcohol Problems Research Symposium, Kendal (UK), 5.-6. november.
- «Alcohol intoxication, suppressed anger and violence». The 35th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kjetil Bruun Society for Social and Epidemiologica Research on Alcohol, København, 1-5 juni.
- «Kampen mot ungdomsfylla – hva nå?». Oslo, 11. mai.
- «Forskerrollen: Kunnskapsleverandør eller rådgiver? Noen refleksjoner». Fagmøte på SIRUS, Oslo, 15. april.

Edle Ravndal

- «Rusavhengighet: Hvordan hjelpe de mest utslåtte til et bedre liv?» Helse- og omsorgsdepartementet, Oslo, 5. januar.
- «Behandling med legeordinert heroin for opiatavhengige – hva viser litteraturen?» Actis, Oslo, 19. januar.

- «Behandling med legeordinert heroin for opiatavhengige – hva viser litteraturen?» Fagmøte, SIRUS, 28. januar.
- «Kontantutbetaling til rusmisbrukere – lønn eller lokkemiddel». NESH, Bergen, 27. februar.
- «Hva sier forskning om heroinforskrivning?» Forbundet mot rusmidler, Oslo, 7. mars.
- «Heroinstøttet behandling – et alternativ i den norske rushelsetjenesten?» Institutt for kriminologi og rettsososiologi, UiO, Oslo, 18. mars.
- «A prospective study of mortality among drug abusers during an 8 year period after seeking inpatient treatment.» NV, Helsingfors, 19–20. mars.
- «Hva virker for hvem og på hvilken måte? Om behandling av rusavhengige.»
- Emnekurs avhengighetsmedisin, Sarpsborg, 24. april.

Ingeborg Rossow

- «Om utviklingen i alkoholforbruket, salgs- og skjenketider og sammenheng mellom alkoholskjenking og vold». Storfraksjonsmøte i Stortinget, januar.
- «Data, forskningsaktiviteter og utfordringer knyttet til temaet rusmidler og psykisk helse.» Folkehelseinstituttet, februar.
- «Rusmiddelbruk og suicidal atferd.» Rotary, februar.
- «Sammenheng mellom alkohol og vold.» IOGT, mars.
- «Hva viser forskningen om effekt av ulike alkoholpolitiske virkemidler?» Kommune- og bydelspolitikere i Oslo, april.
- «Mulige eksempler på tredjepartsskader: – er depresjon og suicidal atferd hos ungdom knyttet til foreldres alkoholbruk?» Nasjonal konferanse om selvmordsforebygging. Trondheim, mai.
- «Parental drunkenness and adolescents' vulnerability.» The 35th Annual Kettel Bruun Society, København, juni.

Janne Scheffels

- «Snus as a strategy for smoking cessation. How many are using it? Who are using it? With what results?» Sammen med Lund, K.E. Innlegg på 14th World Conference on Tobacco or Health, Mumbai.
- «Stilig eller stigma? Ungdom, røyking og identitet». Nasjonalt råd for tobakksforebygging.

Astrid Skatvedt

- «Small-talk i møte med pasienter». Forskningsforum for sykepleiere, Oslo universitetssykehus, 9. desember.

Øystein Skjælaaen

- «Den norske debatten om sprøyterom». Svenska Brukerforening, Stockholm, 16. juni
- «Alkohol og vold og alkoholloven som redskap i det forebyggende arbeidet». IOGT, Stavanger, 23. oktober

- «Kommunenes forvaltning av alkoholloven 2009». Helsedirektoratet, Oslo, 27.november.

Astrid Skretting

- «The Norwegian Injecting Room Scheme compared to similar facilities in other countries. What do data tell about the use of the Oslo Injection Room?» (sammen med Hilgunn Olsen). NVC, Helsingfors, 19.-20. mars.
- «Bruk av narkotika i Norge». Legevakten i Oslo, 28. mai.
- «Evaluering av sprøyteromsordningen». HODs lederforum
- «Hva viser ESPAD-undersøkelsene?» De regionale kompetansesentrene. Svolvær, 22.-24. september.
- «Evaluering av den norske sprøyteromsordningen». Svenske politikere, HOD, 1. oktober.
- «Trender for bruk av alkohol og illegale rusmidler i Norge». Indremedisinernes årsmøte, 5.-6. november.
- «Shifting Focus in Substitution Treatment in the Nordic Countries» (sammen med Pia Rosenqvist). Thematic meeting of the Kjetil Bruun Society», Stockholm 7.-9. oktober.
- «Hva vet vi om bruk av sentralstimulerende midler i Norge?» Helsedirektoratet, 29. april.
- «Ungdom og bruk av rusmidler – utviklingstrender». Riksadvokaten, 12. oktober.

Mette Snertingdal

- «Victims and Entrepreneurs: narratives of heroin smugglers and dealers». NVC, Helsingfors, 20. mars.
- «Drug situation in Oslo». «Multi City Study, arbeidsmøte», Bucharest, 25. november.

Elisabet E. Storvoll

- «Associations between level of drinking and involvement in delinquency under the influence of alcohol: A study of potential moderators». The 35th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kjetil Bruun Society, København, 1.-5. juni.

Tord Finne Vedøy

- «Adolescent smokers' involvement in other risk behavior» (sammen med Marianne Lund og Lund, K.E). The 14th World Conference on Tobacco or Health, Mumbai, India, 8.-12. mars.
- «Betydningen av sosioøkonomisk status for røyking blant personer med innvandrerbakgrunn». Folkehelseprogrammet, Trondheim, 19.-20. oktober.
- «Betydningen av sosioøkonomisk status for røyking blant personer med innvandrerbakgrunn» Tobakksforum, Helsedirektoratet, Oslo, 26. november.

6.2 Undervisning og veiledning

Bergljot Baklien

- Seminar om evaluering for forskere ved Institutt for samfunnsforskning Oslo, 14. januar.
- Forelesning om evaluering og følgeforskning for masterstudenter ved Høgskolen i Oslo, 15. januar.

Anne Line Bretteville- Jensen

- Veileder for doktorgradstipendiat.

Marianne Hansen

- Forelesninger, Diakonhjemmets høyskole.
- Forelesning og veiledning for deltagere i det nasjonale opplæringsprogrammet om spilleavhengighet for ansatte i helse- og sosialsektoren.
- Forelesning om pengespill og etikk ved Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo.

Øyvind Horverak

- Forelesninger om norsk alkoholpolitikk og det norske drikkemønsteret på Høgskolen i Volda, 30. august.

Grethe Lauritzen

- 20 % stilling ved Senter for rus og avhengighetsforskning, Seraf, UiO.
- Opplæringskurs i bruk av European Addiction Severity Index (EuropASI) og European Adolescent Assessment Dialogue (EuroADAD).
- Veiledning til statlig og kommunalt barnevern om diagnostisering/kartlegging av rusmiddelbruk hos barn og ungdom.

Karl Erik Lund

- Opponent for doktorgradskandidat i psykologi, UiO.
- Hovedveileder for 3 doktorgradsstudenter, UiO.
- Undervisning for masterstudenter i psykologi, UiO.

Inger Synnøve Moan

- Undervisning, Institutt for spesialpedagogikk, UiO.

Hilgunn Olsen

- Forelesning Politihøgskolen, masterutdanninga.
- Forelesning Høgskolen i Volda, videreutdanning i rus.
- Veileder for masterstudent i Rettssosiologi, UIO.
- Sensor Politihøgskolen, Kriminalkunnskap.
- Sensor på bachelor- og masternivå, Institutt for Kriminologi og Rettssosiologi.

Edle Ravndal

- Seminar for studenter i Videreutdanning i rusbehandling og psykisk helse, Diakonhjemmets høyskole.

- Hovedveileder 2 doktorgradsstipendiater, biveileder 1 doktorgradsstipendiat.
- Hovedveileder 1 mastergradsstudent, 1 videreutdanningskandidat.

Jostein Rise

- Professor II, Psykologisk Institutt, Universitetet i Oslo; undervisning og sensorarbeid i helse- og sosialpsykologi.
- Hovedveileder for 3 doktorgradsstipendiater, biveileder for 2 doktorgradsstipendiater, UiO.
- Sensor, UiB.

Ingeborg Rossow

- Professor II, Nasjonalt senter for selvmordsforskning og –forebygging, institutt for psykiatri, UiO. Undervisning og veiledning på videreutdanningen.
- Veileder for 5 doktorgradsstipendiater.

Janne Scheffels

- Undervisning, institutt for spesialpedagogikk, UiO.
- Veiledning av 2 masterstudenter ISS, UiO.

Øystein Skjælaaen

- Sensor på mastergradsnivå, Institutt for kriminologi og retts sosiologi, UiO.

Astrid Skretting

- Undervisning masterstudenter i psykologi, UiO.

Mette Snertingdal

- Forelesning for masterstudenter samfunnsvitenskap, UiO.

Elisabet E. Storvoll

- Undervisning for masterstudenter i psykologi, UiO.

Gunnar Sæbø

- Sensor, Institutt for medier og kommunikasjon, UiO.
- Sensor, Psykologisk institutt, NTNU.

6.3 Konsulentarbeid, komité og styreverv

Ellen J. Amundsen

- Medlem Redaksjonsrådet i Rus og Samfunn.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for Journal of Religion and Health.
- Ansvarlig for arrangering av internasjonal workshop sammen med Centre for Biostatistical Modelling in the Medical Sciences (BMMS), Statistics for innovation (SFI2) og EMCDDA om: Enhancing estimation of incidence of problem drug use. 25–26 mai, Oslo.

Bergljot Baklien

- Medlem av styret og styrets arbeidsutvalg i AKAN (Statens representant).
- Medlem av referansegruppa for studentprosjektet, AKAN.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Addiction og Norsk sosiologisk tidsskrift.

Anne Line Bretteville-Jensen

- Medlem av redaksjonsrådet i Nordisk Alkohol- & Narkotikatidsskrift.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Addiction, Journal of Health Economics, Health Economics, Substance Use and Misuse, International Journal of Drug Policy, Samfunnsøkonomen, The B.E. Journal of Economic Analysis and Policy, Nordisk Alkohol- og Narkotikatidsskrift.

Elin K. Bye

- Redaksjonsassistent i Nordisk Alkohol & Narkotikatidsskrift.
- Medlem av redaksjonen for «Rusmidler i Norge».
- Medlem i Coordinating Committee, Kettil Bruun Society (kasserer).

Marianne Hansen

- Styremedlem Instiutt for Aktiv psykoterapi, IAP.
- Koordinator for to av Norsk psykologforenings fellesprogram, NPFs psykologspesialistutdanning.

Beate Henriksen

- Medlem i Katvakt i BIBSYS (veiledningstjeneste for katalogiseringsproblemer).

Øyvind Horverak

- Medlem av en nordisk beredningsgruppe nedsatt av Forskningsrådet for arbeidsliv og sosialvetenskap, Stockholm for å vurdere søknader om prosjekt- og programstøtte til ANT-prosjekter innenfor feltet Folkehelse, konsumtion og politik.

Grethe Lauritzen

- Medlem i referansegruppe for Norsk Pasientregister.
- Deltaker i internasjonalt og nordisk nettverk for utvikling og implementering av European Addiction Severity Index (EuropASI) og European Adolescent Assessment Dialogue (EuroADAD).
- Medlem i referansegruppe for nasjonalt kompetansenettverk for barn som pårørende.
- Medlem av nasjonalt nettverk for behandlingstilbud som arbeider med gravide rusmiddelmissbrukere og foreldre med små barn.
- Medlem av faggruppe for arbeid med kartleggings-/diagnoseverktøy for barn og unge m.h.t. utvikling av rusmiddelmissbruk (HDIR).
- Medlem av referansegruppe for opplærings- og utviklingsprosjekt for ansatte som arbeider med rusmiddelmissbrukende gravide/foreldre til små barn (HDIR).
- Medlem av arrangementskomite for eksterne fagmøter ved SIRUS.

Christian Lund

- Medlem av Forum for informasjonssjefer i regi av Helse- og omsorgsdepartementet.
- SIRUS' representant i redaksjonskomité med Hdir og FHI.
- Leder av arrangementsgruppe for SIRUS' eksterne fagmøter.

Ingeborg Lund

- Vitenskapelig konsulent (referee) for Alcohol and Drug Review.

Karl Erik Lund

- Section editor Tobacco Induced Diseases.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Respiratory Health, Addictive Behaviours, Tidsskrift for Den norske legeförening, Scandinavian Journal of Public Health, BMC Public Health, European Journal of Public Health og Health Policy.
- Faglig medarbeider Tidsskrift for Den norske legeförening.
- Medlem av Advisory Board, Pfizer, Norge.
- Moderator på internasjonal konferanse om hjerte-karsykdommer. EuroPrevent 2009, Stockholm. 6–9. mai, 2009.
- Medlem av Helse- og rehabiliterings vurderingsgruppe for søknader innen forebygging.
- Medlem av bedømmelseskomite for søknad om kompetanseopprykk. Nasjonalt Kunnskapscenter for Helsetjenesten, Oslo.

Marianne Lund

- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftet The Open Epidemiology Journal, Bentham Science Publishers.

Inger Synnøve Moan

- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene European Addiction Research, Accident Analysis & Prevention og Psychology & Health.

Jorunn Moen

- Styremedlem og webmaster (elisad.eu) i European Association for Library and Information Services on Alcohol and Other Drugs (Elisad).

Sturla Nordlund

- Vitenskapelig konsulent (referee) for Scandinavian Journal of Public Health.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift.

Hilgunn Olsen

- Medlem av referansegruppa for sprøyterom i Oslo.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftet Drug and Alcohol Dependence.

Hilde Pape

- Vitenskapelig konsulent for the Dutch Organization for Health Research and Development Programme vedrørende søknad om forskningsmidler.

- Vitenskapelig konsulent (referee) for følgende tidsskrifter: Drug and Alcohol Dependence, European Journal of Public Health, Scandinavian Journal of Public Health, Sosiologisk Tidsskrift.
- Medlem av Nasjonal forskningsetisk komité for samfunnsvitenskap, jus og humaniora (NESH).
- Medlem av Statens klagenemnd for film og videogram.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift.

Edle Ravndal

- Medlem av the International editorial advisory group for The International Journal of Therapeutic Communities.
- Medlem av the Editorial board, Journal of Drug Issues.
- Medlem av referansegruppen for Regionalt kompetansesenter for dobbeltdiagnose rus og psykiatri (RKDD), Helse Øst.
- Medlem av the International Scientific Committee of the 12th European Conference on Rehabilitation and Drug Policy (EFTC), 2–5 juni, den Haag, 2009.
- Sakkyndig i bedømmelse av professor ved Sociologiska institutionen, Stockholms Universitet.
- Sensor hovedoppgave i psykologi, Universitetet i Oslo.
- Referee: Addiction Research & Theory.

Jostein Rise

- Assistant editor for tidsskriftet Addiction.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene British Journal of Social Psychology, Journal of Applied Social Psychology, Psychological Records, Sosiologi i dag.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.

Ingeborg Rossow

- Medlem av WHO's ekspertpanel på alkohol- og narkotikaspørsmål.
- Medlem av fagråd for Senter for rus- og avhengighetsforskning ved Universitetet i Oslo.
- Assistant editor for tidsskriftet Addiction.
- Medlem av redaksjonsråd for tidsskriftet Scandinavian Journal of Crime and Crime Prevention.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Addiction, European Journal of Public Health, Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift, Archives of Suicide Research.
- Medlem av bedømmelsekomite for doktorgradsavhandling ved Universitetet i Oslo.

Janne Scheffels

- Vitenskapelig konsulent (referee) for Biomed Central.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for prosjektsøknad til forskningsrådet for helse på New Zealand.
- Medlem i Nasjonalt råd for tobakksforebygging.

Astrid Skretting

- Vitenskapelig konsulent (referee) for Statens beredning for medisinsk utvärdering (SBU), Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift (NAT), Tidsskrift for Den norske legeforening og Addiction Research and Theory.
- Statens representant i styret for fondet for forskning og folkeopplysning om Edruskap.
- Medlem av Pompidougruppens «Research Platform» gruppe.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift.

Elisabet E. Storvoll

- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftet Journal of Studies on Alcohol and Drugs.
- Ansattes representant i Fagrådet ved SIRUS.
- Medlem i arrangementsgruppe for SIRUS' fagmøter.

Vedøy, Tord Finne

- Medlem i gruppe som organiserer eksterne fagmøter.
- Medlem i gruppe som organiserer interne teoriseminarer.

6.4 Internasjonalt samarbeid utenom EMCDDA

Ellen J. Amundsen

- Partner i Centre for Biostatistical Modelling in the Medical Sciences (BMMS) 2006–2010, Tematisk forskningsområde ved det medisinske fakultet UiO om modellering av smittsomme sykdommer og analyse av longitudinelle datasett (Event history analysis). Norskdrivevet internasjonalt forskningssamarbeid.

Elin K. Bye

- Deltar i det europeiske prosjektet The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD).

Anne Line Bretteville-Jensen

- Prosjektsamarbeid med Jenny Williams og Liana Jacobi, University of Melbourne, Australia.
- Prosjektsamarbeid med Jan van Ours, Tilberg University, Nederland.

Grethe Lauritzen

- Samarbeid med Professor Michael Gossop, Maudsley Hospital, London om prospektiv oppfølgingsstudie av stoffmisbrukere i behandling.

Karl Erik Lund

- Deltar i europeisk forskergruppe for å måle effekt av intervensjon for å slutte med snusbruk.
- Samarbeid med forskere fra Karolinska instituttet, Stockholms Universitet.

- Samarbeid med forsker ved UK Centre for Tobacco Control Studies, Division of Epidemiology & Public Health, University of Nottingham, England.
- Samarbeid med Institute for Tobacco Studies, Stockholm.
- Samarbeid med Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU), Stockholm.

Sturla Nordlund

- «Work-package leader» i det EU-finansiert prosjektet Alcohol Measures for Public Health Research Alliance (AMPHORA).

Edle Ravndal

- Deltar i forskningsprosjekt (rusmisbruk, psykiatri og kjønn) sammen med Universitet i Gent (prof. E. Broekaert), Universitet i Antwerpen (prof. B. Sabbe) og Universitetet i Brussel (prof. A. Rea).

Jostein Rise

- Deltar i det nordiske forskningsprosjektet, MISCHMASCH, i regi av NVC.
- Deltar i forskningsprosjektet «A comparative study on drug policy», et samarbeid mellom SIRUS og TRANZO-instituttet ved Universitetet i Tilburg, Nederland.

Ingeborg Rossow

- Deltar i internasjonalt samarbeidsprosjekt, bok om narkotikapolitikk.
- Deltar i internasjonalt samarbeidsprosjekt, ny utgave av bok om alkoholpolitikk.
- Deltar i nordisk samarbeidsprosjekt om alkoholpolitikk.
- Deltar i europeisk samarbeidsprosjekt om ungdom og villet egenskade.
- Deltar i internasjonalt samarbeidsprosjekt om mulige konsekvenser av alkoholpolitiske endringer.

Øystein Skjælaaen

- Deltar i et av programmene til EU-prosjektet, Alcohol Measures for Public Health Research Alliance (AMPHORA).

Astrid Skretting

- Samarbeider med Pia Rosenqvist, NVC, om et prosjekt om substitusjonsbehandling i Norden.
- Deltar i det europeiske prosjektet The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD).

Einar Ødegård

- Deltar i forskningsprosjektet «A comparative study on drug policy», et samarbeid mellom SIRUS og TRANZO-instituttet ved Universitetet i Tilburg, Nederland.

7 Instituttets fagråd

Fagrådet ble opprettet i 2005 da SIRUS' styre ble nedlagt. Iht. SIRUS' vedtekter skal fagrådet, innenfor de mål og rammer som er gitt for instituttet, trekke opp hovedlinjene for instituttets faglige virksomhet (herunder også rekrutterings- og personalpolitikk og organiseringen av SIRUS), godkjenne årsplaner og årsrapporter og behandle andre saker av betydning for instituttets faglige virksomhet.

Fagrådet hadde i 2009 følgende sammensetning (utløp av funksjonstid i parentes):

Kommunalråd i Trondheim, Odd Anders With (2012), leder.
Varamedlem: Ordfører i Vikna, Karin Sørane.

Forskningsleder Svanaug Fjær, IRIS (International Research Institute of Stavanger) (2012), nestleder.

Varamedlem: Lektor Tormod Rimehaug, NTNU (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet).

Rådgiver Gunn Idland, Fylkesmannen i Rogaland (2012).

Varamedlem: Rådgiver Tyra Veigård Mannsverk, Fylkesmannen i Finnmark.

Enhetssjef Christoffer Tigerstedt, Institutet för hälsa och välfärd, Helsinki (2012).

Varamedlem: Professor Börje Olsson, SoRAD (Senter for sosialvitenskapelig alkohol- og narkotikaforskning), Stockholm.

Divisjonsdirektør Jørg Mørland, Nasjonalt folkehelseinstitutt, (2010).

Varamedlem: Avd.dir. samme sted, Asbjørg Solberg Christophersen.

Kommunikasjonsrådgiver Marte H. Grindaker, Burson-Marsteller (2012).

Varamedlem: Politisk rådgiver Sten Magne Berglund, Actis.

Oppnevnt etter forslag fra instituttets ansatte:

Forsker Gunnar Sæbø (2010).

Varamedlem: Forsker Ingeborg Lund.

Forsker Elisabet E. Storvoll (2012).

Varamedlem: Rådgiver Hilgunn Olsen.

I 2009 ble det avholdt to møter i fagrådet, 25. februar og 11. november. Fagrådet var også representert på etatsstyringsmøtene mellom departementet og SIRUS 18. mars og 5. oktober. I etterkant av disse møtene ble det avholdt særskilte kontaktmøter mellom fagrådets leder og departementet.

Fagrådet har i 2009 behandlet følgende spørsmål:

- Årsmeldingen for 2008
- Virksomhetsplanen for 2009
- Notat av 08.01.09 til Helse- og omsorgsdepartementet: «Drøfting av SIRUS sitt ansvar på aktuelle substansområder og forslag om økte midler til satsning på tjenesteforskning»
- SIRUS (SIFA) 50 års jubileum i 2010
- Orientering om Nordisk rusmiddelforskning – organisering og forskningsprosjekter
- Revisjon av strategiplan
- Forslag til endring av alkoholloven

8 Instituttets økonomi

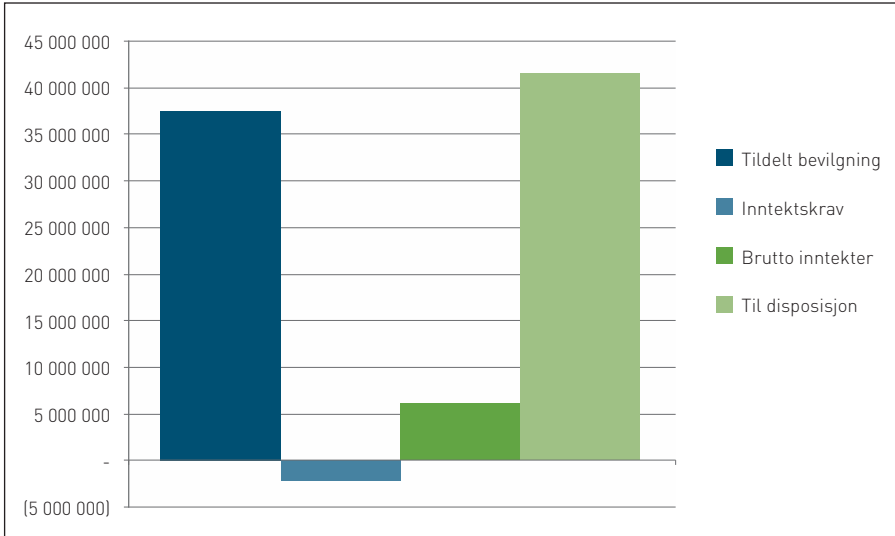
8.1 Inntekter

SIRUS finansieres i hovedsak direkte over statsbudsjettet supplert av eksternt finansierte oppdrag. SIRUS fikk i 2009 tildelt en grunnbevilgning over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett (kap. 716) på kr. 36 514 000. Med overføring av ubrukt bevilgning fra 2008, kr. 773 387, og kompensasjon for lønnsoppgjøret i 2009 på kr. 231 000, ble bevilgningen på til sammen kr. 37 518 387.

SIRUS disponerte i tillegg oppdragsmidler på kr. 5 291 326 og refusjon fra folketrygden av foreldre- og sykepenger mv. på kr. 768 795. Etter fratrekk av pålagt inntektskrav på kr. 2 112 000 var nettoinntektene på til sammen kr. 3 948 121.

Fordelingen av instituttets samlede disponible midler fremgår av figur 7.

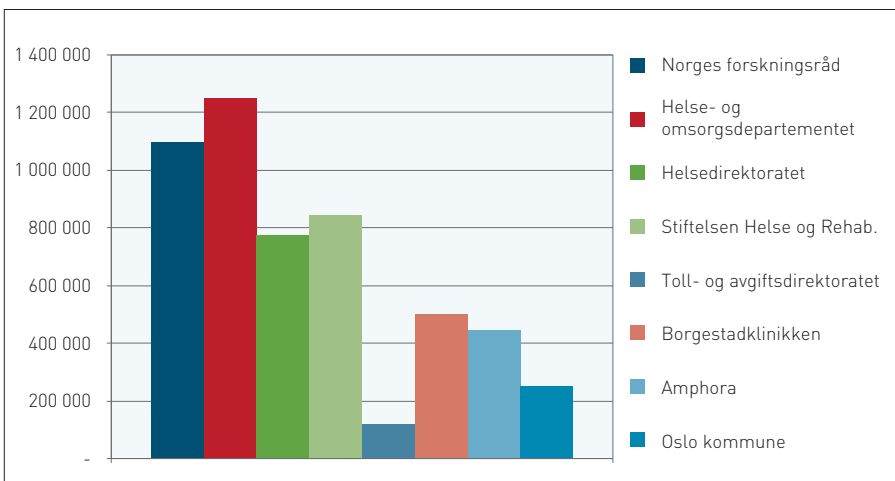
Figur 7. Disponible midler 2009:

Instituttets inntekter ut over tildelt bevilgning er, som figur 7 viser, en del høyere enn det inntektskravet som er forutsatt i statsbudsjettet. Det er gitt merinntektsfullmakt utover budsjetttrammen. Dette er nødvendig for å kunne drive på et forsvarlig nivå.

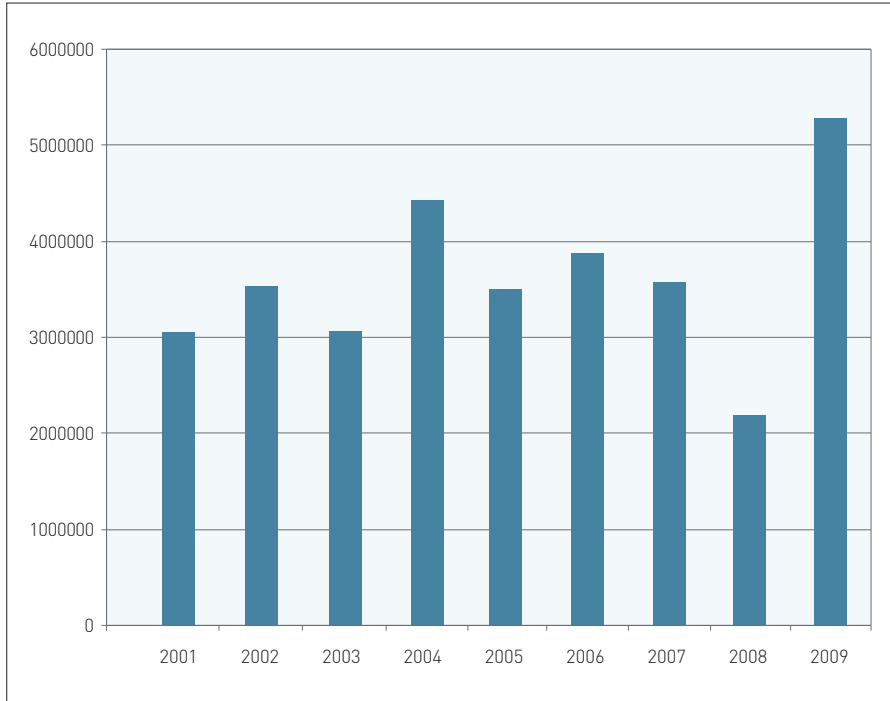
Instituttets oppdragsinntekter knytter seg i all hovedsak til forskningsprosjekter. Inntektene fra forskningsoppdrag mv. fordelte seg i 2009 slik:

Figur 8. Fordeling av oppdragsinntekter

Utviklingen i oppdragsinntektene fremgår av figur 9.

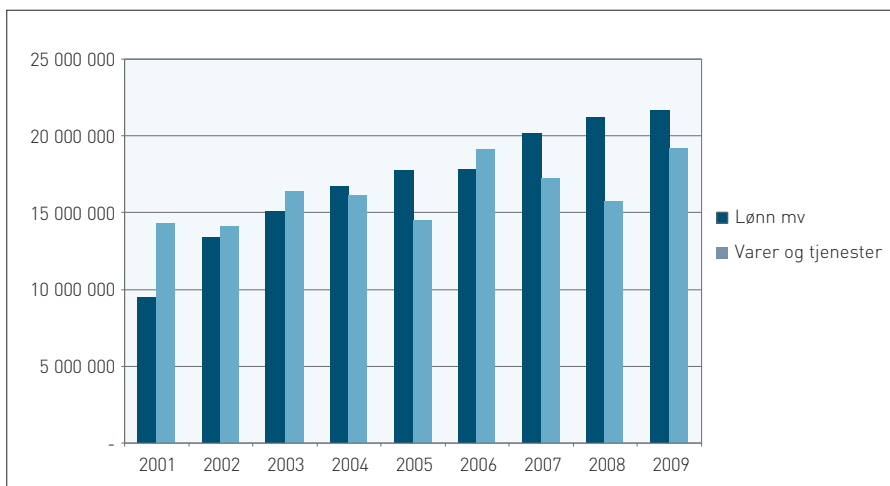
Figur 9. Oppdragsinntekter, utviklingen

8.2 Utgifter

De samlede utgiftene i 2009 utgjorde kr. 40 817 136. Utgiftsprofilen, som fremgår av figur 10, er ikke uten videre sammenliknbar med rene forskningsinstitutter. Som følge av forpliktelser knyttet til dokumentasjonsvirksomheten, er det også i 2009 bl.a. brukt ca. 3 mill. kroner knyttet til utviklingen av det nasjonale dokumentasjonssystemet og nett-tjenesten forebygging.no.

Figur 10. Utgifter

8.3 Regnskapet

På grunn av at Stortingets bevilgning til SIRUS også i 2009 ble supplert med relativt betydelige oppdrags- og refusjonsinntekter, har instituttets økonomiske situasjon vært tilfredsstillende. Budsjett- og regnskapstallene for 2009 fordeler seg slik:

Tabell 1. Budsjett- og regnskapstall

	Tildelt bevilgning	Regnskap
Bevilgning (statsbudsjettet) og brutto driftsutgifter	37 518 387	40 817 136
Oppdragsinntekter og refusjoner		6 060 121
Inntektskrav	(2 112 000)	
Netto bevilgning, og netto driftsutgifter	35 406 387	34 757 015
Ubenyttede midler		649 372

De ubenyttede midlene, kr. 649 372, vil bli søkt overført til 2010.

8.4 Administrative saker

Av større enkeltoppgaver for Administrasjonsseksjonen i 2009 kan nevnes:

- Overgang til elektronisk fakturabehandling. Systemet som benyttes heter Contempus Invoice. Etter en kort innkjøringsperiode i mai måned fungerer dette systemet nå veldig bra.
- Innføring av ny budsjettmodul i Agresso som vil bli benyttet i budsjettarbeidet fra 2010.
- Fastsettelse av hovedinstruks for økonomi, og oppdatering av intern økonomiinstruks.

På personalområdet har det i 2009 i hovedsak vært ordinær drift, inkl. forberedelse av lokale lønnsforhandlinger (selve forhandlingene gjennomføres av Helse- og omsorgsdepartementet og de sentrale tjenestemannsorganisasjonene) og rekrutteringsarbeid. Det har imidlertid vært en større turnover enn vanlig samt skifte av administrasjonssjef. Sykefraværet lå på 4,3 %.

Instituttet har i 2009 pusset opp og modernisert resepsjonen og biblioteket. Nye møbler og annet utstyr til den enkelte kjøpes som regel inn som en følge av den årlige «vernerunden», dvs. oppfølgingen av vårt fysiske arbeidsmiljø.

SIRUS benytter det elektroniske journalføringssystemet DocuLive til arkivering. All inn- og utgående post, samt en del interne dokumenter, skannes. Alle ansatte har tilgang til en egen søkemodul (web-søk), slik at de nå kan få skannede dokumenter opp på sine skjermer. Søkemodulen har også mulighet for gjenbruk av dokumenter. Seniorrådgiver Jorunn Moen har funksjonen som arkivleder.

8.5 Maskiner og utstyr

SIRUS fortsatte i 2009 moderniseringen av instituttets maskinpark, med fokus på oppgradering av pc-skjermer og bærbar maskiner.

Internettforbindelsen til instituttet er oppgradert til 30 Mbps fiberlinjer. Leverandør er Dinabo Bedrift AS.

SIRUS har inngått avtale med Idium AS om utvikling og drifting av instituttets hjemmeside (sirus.no). Den nye løsningen planlegges lansert i begynnelsen av 2010.

Det ble i 2009 utlyst avtale om drifting av SIRUS' dataanlegg. Det ble gjennomført forhandlinger med de tre beste kandidatene, og det ble etter en samlet vurdering besluttet å inngå en ny avtale med Embassi as. Avtalen gjelder for ett år med mulighet for forlengelse med ett år av gangen i inntil to år. IKT-ansvarlig ved instituttet har vært Anders Bryhni.